

Весна Коцева
Надица Негриевска

МОРФОЛОГИЈА НА ИТАЛИЈАНСКИОТ ЈАЗИК 1

Штип, 2020

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
д-р Весна Коцева; д-р Надица Негриевска
МОРФОЛОГИЈА НА ИТАЛИЈАНСКИОТ ЈАЗИК 1

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

Автори:

д-р Весна Коцева
д-р Надица Негриевска

МОРФОЛОГИЈА НА ИТАЛИЈАНСКИОТ ЈАЗИК 1

Рецензенти:

проф. д-р Игор Станојоски
доцент д-р Јована Караникиќ Јосимовска

Лектор:

Слаѓан Спасовски

Техничко уредување:

Весна Коцева
Надица Негриевска

Издавач:

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

811.131.1'366(035)

КОЦЕВА, Весна

Морфологија на италијанскиот јазик 1 [Електронски извор] :
рецензирана скрипта / Весна Коцева, Надица Негриевска. - Штип :
Универзитет "Гоце Делчев", Филолошки факултет, 2020

Начин на пристапување (URL): <https://e-lib.ugd.edu.mk/917>. - Текст во
PDF формат, содржи 80 стр. - Наслов преземен од екранот. - Опис на
изворот на ден 03.06.2020. – Биографски податоци: стр. 79. –
Библиографија: стр. 78

ISBN 978-608-244-725-4

1. Негриевска, Надица [автор]
а) Италијански јазик - Морфологија - Прирачници

COBISS.MK-ID 51327493

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП

ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

д-р Весна Коцева
д-р Надица Негриевска

МОРФОЛОГИЈА НА ИТАЛИЈАНСКИОТ ЈАЗИК 1

Рецензирана скрипта

Штип, 2020

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

ПРЕДГОВОР

Ракописот со наслов *Морфологија на италијанскиот јазик 1* ги опфаќа следните видови зборови во италијанскиот јазик: член, именка, придавка и замена. Оваа скрипта, првенствено е наменета за студентите од групата по Италијански јазик и книжевност на Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ - Штип, конкретно, за предметот *Морфологија на италијанскиот јазик 1* којшто е предвиден во вториот семестар од студиите.

Првиот дел на ракописот е посветен на *Членот во италијанскиот јазик*. Во овој дел темелно се обработени определениот, неопределениот и партизивниот член во италијанскиот јазик. На крајот од ова поглавје, даден е детален преглед на употребата на членот со географски имиња, со сопствени именки, со именки од странско потекло, со сигли, како и употребата на членот пред присвојните придавки. Еден дел е посветен и на оние случаи во кои се забележува испуштање на членот.

Во вториот дел е обработена *Именката во италијанскиот јазик*. На почетокот се разгледуваат именките од семантичка гледна точка. Потоа се дадени сите карактеристики и специфичности во однос на родот на именката, вклучувајќи ги различните начини на формирање на женски род кај именките. Понатаму во ова поглавје се дадени уште две класификации на именките: врз основа на бројот, како и од формален аспект.

Третото поглавје се однесува на *Придавката во италијанскиот јазик*. Првиот дел е посветен на квалитативните или описни придавки во италијанскиот јазик. На почетокот се опишуваат основните карактеристики на овие придавки: род, број, согласување со именката, местото на описната придавка, како и разните видови на описни придавки. Потоа детално се опишува степенувањето на квалитативните придавки, како една од карактеристиките која е својствена токму за овој тип на придавки. Вториот дел од ова поглавје е посветен на определените придавки и овде детално се обработени сите видови на определени придавки во италијанскиот јазик: присвојни, показни, неопределени, прашални, извични и бројни придавки.

Последното поглавје ја опишува *Заменката во италијанскиот јазик*. Првиот дел е посветен на личните заменки, како едни од најчесто употребуваните заменки, потоа следат оние видови заменки кои како форми се идентични со соодветните придавки, а на крајот темелно се обработени и релативните или односните заменки.

д-р Весна Коцева
д-р Надица Негриевска

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

ПРЕДМЕТНА ПРОГРАМА

Час	Содржина
1.	1. Членот во италијанскиот јазик 1.1. Определен член 1.2. Неопределен член 1.3. Партитивен член
2.	1.4. Употреба на членот
3.	2. Именката во италијанскиот јазик 2.1. Конкретни и апстрактни именки 2.2. Општи и сопствени именки 2.3. Индивидуални и колективни именки
4.	2.4. Родот кај именките
5.	2.5. Бројот кај именките 2.5.1. Неменливи именки 2.5.2. Дефектни именки 2.5.3. Изобилни именки
6.	2.6. Формата кај именките 2.6.1. Примитивни именки 2.6.2. Изменети именки 2.6.3. Изведени именки 2.6.4. Сложени именки
7.	3. Придавката во италијанскиот јазик 3.1. Квалитативни придавки 3.2. Родот и бројот кај квалитативните придавки 3.3. Примитивни, изведени, изменети и сложени придавки 3.4. Сложување на придавката со именката (усогласување) 3.5. Местоположбата на квалитативната придавка во реченицата 3.6. Придавки со значење на именка и прилог
8.	3.7. Степенување на придавките 3.7.1. Компаратив 3.7.2. Суперлатив 3.7.3. Специфични форми на компаратив и суперлатив кај придавките 3.8. Присвојни придавки 3.9. Показни придавки
9.	3.10. Прашални и извични придавки 3.11. Неопределени придавки 3.12. Бројни придавки
10.	4. Заменката во италијанскиот јазик 4.1. Лични заменки 4.1.1. Лични заменки во функција на подмет 4.1.2. Лични заменки во функција на предмет 4.2. Повратни заменки
11.	4.3. Присвојни заменки 4.4. Показни заменки 4.5. Неопределени заменки
12.	4.6. Релативни или односни заменки 4.7. Прашални и извични заменки

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

СОДРЖИНА

1. ЧЛЕНОТ ВО ИТАЛИЈАНСКИОТ ЈАЗИК.....	10
Вовед.....	11
1.1. Определен член (Articolo determinativo)	11
1.1.1. Форми на определениот член.....	12
1.1.2. Употреба на определениот член	13
1.2. Неопределен член (Articolo indeterminativo).....	13
1.2.1. Форми на неопределениот член.....	14
1.2.2. Употреба на неопределениот член	14
1.3. Партитивен член (Articolo partitivo).....	15
1.4. Некои особености околу употребата на членот.....	16
1.4.1. Употреба на членот со географски имиња	17
1.4.2. Употреба на членот со сопствени именки	18
1.4.3. Употреба на членот со именки од странско потекло	18
1.4.4. Употреба на членот со сигли	19
1.4.5. Употреба на определениот член пред присвојни придавки.....	19
1.4.6. Останати случаи	20
1.4.7. Испуштање на членот.....	20
2. ИМЕНКАТА ВО ИТАЛИЈАНСКИОТ ЈАЗИК.....	22
Вовед.....	23
2.1. Класификација на именките според значењето	23
2.1.1. Конкретни и апстрактни именки.....	23
2.1.2. Сопствени и општи именки	24
2.1.3. Индивидуални и колективни именки	24
2.2. Родот кај именките	25
2.2.1. Формирање на женски род кај именките.....	26
2.3. Бројот кај именките.....	29
2.3.1. Неменливи именки.....	30
2.3.2. Дефектни именки	30
2.3.3. Изобилни именки	31
2.4. Формата на именките	32
2.4.1. Основни именки (nomi primitivi).....	32
2.4.2. Изведени именки (nomi derivati).....	32
2.4.3. Изменети именки (nomi alterati)	33
2.4.4. Сложени именки (nomi composti)	34
3. ПРИДАВКАТА ВО ИТАЛИЈАНСКИОТ ЈАЗИК.....	38
Вовед.....	39
3.1. Функции на придавката	39
3.2. Класификација на придавките во италијанскиот јазик	39
3.2.1. Квалитативни придавки (Aggettivi qualificativi).....	40

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП	
3.2.2. Определени придавки (Aggettivi determinativi)	50
4. ЗАМЕНКАТА ВО ИТАЛИЈАНСКИОТ ЈАЗИК	62
Вовед	63
4.1. Лични заменки (Pronomi personali)	63
4.1.1. Лични заменки во функција на подмет (Pronomi personali soggetto)	64
4.1.2. Лично-предметни заменки (Pronomi personali complemento)	65
4.1.3. Употреба на формите lo, si(vi), ne	67
4.1.4. Комбинирани заменки на ненагласените форми (Forme accoppiate di pronomi atoni)	68
4.1.5. Лични заменки за обраќање (Pronomi allocutivi o pronomi di cortesia)	69
4.1.6. Повратни заменки (Pronomi riflessivi)	69
4.2. Присвојни заменки (Pronomi possessivi)	70
4.3. Показни заменки (Pronomi dimostrativi)	71
4.4. Неопределени заменки (Pronomi indefiniti)	72
4.4.1. Некои карактеристики на неопределените заменки	72
4.5. Релативни или односни заменки (Pronomi relativi)	75
4.5.1. Двојните заменки „Chi“, „Quanto“ (I Pronomi doppi „Chi“, „Quanto“)	76
4.6. Прашални и извични заменки (Pronomi interrogativi ed esclamativi)	77
БИБЛИОГРАФИЈА	78

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

1. ЧЛЕНОТ ВО ИТАЛИЈАНСКИОТ ЈАЗИК

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

Вовед

Именките во македонскиот јазик имаат три граматички категории: род, број и определеност. Определеноста се изразува со членување на именката со помош на т.н. членски наставки, додека неопределеноста се изразува со нечленување на именката: Го видов *детето* (именката е определена); Видов *дете* (именката е неопределена).

Членот во италијанскиот јазик припаѓа на групата менливи зборови и нема свое самостојно лексичко значење, но е од особена важност за дополнување на значењето на зборот кој следи по него. Заедно со показните придавки (*questo cane*), неопределените придавки (*alcuni cani*) и квалитативните придавки (*un bel cane*) има функција на определувач или детерминатор на именската група.

Членот во италијанскиот јазик името го добива од латинскиот термин *articulus*, деминутивна форма од именката *artus* и означува „мал зглоб, мал член“, односно мал дел од говорот. Членот стои секогаш пред именката на која се однесува и служи за означување на родот и бројот на истата, како и за да означи дали именката е определена или неопределена:

Пр.: *La corsa* (именка во женски род еднина, определена)
Il salto (именка во машки род еднина, определена)
I difensori (именка во машки род множина, определена)
Un grado (именка во машки род еднина, неопределена)
Una donna (именка во женски род еднина, неопределена)

Членот, исто така, се користи и за поименчување на зборовите. Секој вид на збор во придружба на определениот член се трансформира во именка. Така, на пример, доколку пред некој глагол ја додадеме формата за определениот член за машки род еднина, ќе добиеме именка: *Tra il dire e il fare c'è di mezzo il mare*. Истото се случува и со придавките, кои употребени со определениот член имаат функција на именка: *Lo strano è che non ti sei accorto di nulla*. Ќе наведеме уште два примера во кои имаме поименчување на прилог и сврзник со додавање на соодветна форма од определениот член:

Пр.: *L'assai basta e il troppo guasta.*
Con i se e con i ma non si ottiene nulla.

Во италијанскиот јазик се разликуваат три видови на членови:

- Определен член (*articolo determinativo*)
- Неопределен член (*articolo indeterminativo*)
- Партитивен член (*articolo partitivo*)

1.1. Определен член (*Articolo determinativo*)

Определениот член се употребува со именки за да означи некое одредено лице, предмет или животно кое му е добро познато на оној кој зборува и на оној кој слуша.

Пр.: *Portami, per favore, il libro di geografia.*
Questa è la forma del triangolo.
Quello è il monumento di cui ti parlavo.
No, non ti darò i miei giocattoli.
Le mie nonne mi hanno fatto molti regali per lo scorso Natale.

Членовите кои се истакнати во речениците ни даваат прецизни информации и ги означуваат со сигурност именките на кои се однесуваат. Членот *il*, на пример, во првата реченица ни дава до знаење дека онаа книга што ми треба е книгата по географија, а не некоја друга. Членот *la*, во вториот пример, ни покажува дека се работи за познатата геометриска

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

фигура „триаголник“ која им е добро позната на сите, итн. Во сите горенаведени реченици станува збор за формите на **определениот член** или **l'articolo determinativo**.

Во народниот латински јазик показната придавка *ĪLLE* или поточно *ĪLLŪ(M)* пред именките се трансформира во определен член. Па така дошло до следните промени:

Класичен латински јазик	Народен латински јазик	Италијански јазик
ĪLLŪM FĪLĪŪM `Quel figlio`	ILLU FILIU `Il figlio`	Il figlio
ĪLLAM FĪLĪAM `Quella figlia`	ILLA FILIA `La figlia`	La figlia

Членот, кој има функција да ја определува именката и не е познат за класичниот латински јазик, претставува еден од најважните аспекти на аналитичкиот начин на изразување карактеристичен за романските јазици. Во сите јазици кои го користат определениот член, тој настанал од замена, па така имаме:

Во грчкиот јазик: ho, hē, tó
 Во англискиот јазик: the
 Во германскиот јазик: der, die, das

1.1.1. Форми на определениот член

Во италијанскиот јазик постојат следните форми на определениот член: *l', lo, il, la, i, gli, le*.

Определен член		
Форма	Употреба	Примери
l'	Пред именки од машки и женски род еднина што почнуваат на самогласка	l'uomo, l'odore, l'amico, l'amica, l'ombra, l'isola
lo	Пред именки од машки род еднина што почнуваат на s+согласка, gn, pn, ps, z, x, y и полугласот i /j/	lo scolaro, lo studente, lo spettacolo, lo gnomo, lo pneumatico, lo psicologo, lo zio, lo xilofono, lo yogurt, lo iato
il	Пред именки од машки род еднина што почнуваат на согласка (со исклучок на s+согласка, gn, pn, ps, z, x, y и полугласот i /j/)	il ragazzo, il mare, il ricordo, il cane, il secolo, il professore, il custode
la	Пред именки од женски род еднина што почнуваат на согласка или на полугласот i /j/	la casa, la famiglia, la ragazza, la iena
i	Пред именки од машки род множина кои во еднина се употребуваат со определениот член <i>il</i>	i ragazzi, i mari, i ricordi, i cani, i secoli, i professori, i custodi
gli	Пред именки во машки род множина кои во еднина ги користат формите <i>l'</i> и <i>lo</i>	gli uomini, gli odori, gli amici, gli scolari, gli zii, gli pneumatici, gli psicologi, gli gnomi, gli xilofoni, gli yogurt
le	Пред сите именки од женски род множина	le amiche, le ombre, le case, le famiglie, le ragazze, le iene

Определениот член секогаш стои пред именката на која се однесува и се согласува по род и број со истата:

Пр.: // ragazzo (членот и именката се во машки род еднина)
 La sorella (членот и именката се во женски род еднина)
 I ragazzi (членот и именката се во машки род множина)
 Le sorelle (членот и именката се во женски род множина)

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

1.1.2. Употреба на определениот член

Определениот член во италијанскиот јазик во главно се употребува за да означи некоја позната личност или предмет. Така, на пример, во реченицата: *La storia di Pinocchio è divertente e istruttiva*, определениот член *la* се однесува на приказната за Пинокио која му е добро позната на секого. Во примерот, пак: *La ragazza di cui ti ho parlato non abita più qui*, станува збор за девојка која му е позната и на говорникот и на соговорникот. Но, исто така, определениот член има и други употреби:

- Со именки што означуваат лица или предмети за кои се зборувало претходно: „*Il nonno ha comprato una casa in collina, vicino a Torino. La casa è molto grande, immersa nel verde...*“. Како што можеме да забележиме, на почетокот именката *casa* е придружена од неопределениот член бидејќи на оној кој слуша или чита сè уште не му е позната куќата. Но кога повторно ќе се употреби истата именка, во тој случај се употребува определениот член пред неа затоа што таа му е веќе позната на слушателот или читателот.
- Да означи една група, класа, вид или припадник на група: *Il cavallo è un quadrupede; Le mosche sono insetti; L'uomo è dotato di ragione.*
- Со значење на показна придавка или замена: *Dopo la trasmissione ci sarà un film (= questa/quella trasmissione); Tra i due vini scelgo il rosso (= quello rosso).*
- Со значење на неопределена придавка: *La domenica mattina dormo fino a tardi (= ogni domenica mattina).*
- Со дистрибутивно или временско значење: *Costa cento euro il chilo/al chilo (= ogni chilo); Ricevo il giovedì (= tutti i giovedì); Partirò il mese prossimo (= nel mese prossimo).*
- За поименчување на глагол во инфинитив, на прилог или кој било друг вид на збор: *Tra il dire e il fare c'è di mezzo il mare; Chissà cosa ci riserverà il domani (= il futuro).*

1.2. Неопределен член (Articolo indeterminativo)

Неопределениот член во италијанскиот јазик се употребува со именки што означуваат лица, предмети или животни кои се малку познати, односно не се определени, или пак кога се зборува општо за некое лице, предмет или животно.

Пр.: *Dammi una penna.*

Hanno partecipato ad un concorso.

I miei amici hanno vinto uno splendido premio.

Speriamo che in quest'albergo abbiano una stanza libera.

Од горенаведените примери можеме да заклучиме дека пенкалото (*una penna*), конкурсот (*un concorso*), наградата (*un premio*) и собата (*una stanza*) за кои се зборува во речениците не се прецизно определени, туку станува збор за кое било пенкало, за конкурс за кој не се знае во врска со што е, итн. Зборовите *una*, *un* и *uno* се форми на **неопределениот член**.

Неопределениот член потекнува од латинскиот јазик, поточно од бројната придавка *ŪNŪS* или поточно *ŪNŪ(M)* која во јазиците од романската група се развива во неопределен член.

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

1.2.1. Форми на неопределениот член

Неопределен член		
Форма	Употреба	Примери
un	Форма за машки род еднина. Се употребува пред именки кои започнуваат на самогласка или согласка (со исклучок на следните согласки: s+согласка, gn, pn, ps, z, x, y и полугласот i /j/)	un elefante, un amico, un albero, un odore, un uomo, un cavallo, un semaforo, un professore, un secolo, un ragazzo, un triangolo
uno	Форма за машки род еднина. Се употребува пред именки кои започнуваат на s+согласка, gn, pn, ps, z, x, y и полугласот i /j/)	uno studente, uno gnomo, uno pneumatico, uno psicologo, uno zaino, uno xilofono, uno yogurt
una	Форма за женски род еднина. Се употребува пред именки кои започнуваат на согласка.	una ragazza, una casa, una vittoria, una squadra
un`	Форма за женски род еднина. Се употребува пред именки кои започнуваат на самогласка.	un`amica, un`oca, un`isola, un`altalena, un`ombra, un`ungchia

Неопределениот член има форми само за еднина. Како множински форми се користат формите на партизивниот член (*dei, degli, delle*), или, пак, неопределените придавки (*alcuni, alcune*): Ho letto *un* libro di fantascienza; Ho letto *dei* libri di fantascienza; Ho letto *alcuni* libri di fantascienza.

Исто така, за изразување на множинска форма многу често доаѓа до испуштање и на партизивниот член и на неопределената придавка, па така имаме:

Пр.: Sono sorte difficoltà.
Ho ancora dubbi.

1.2.2. Употреба на неопределениот член

Неопределениот член обично се употребува кога се именува за прв пат некоја личност или некој предмет или кога се зборува за нешто општо:

Пр.: *Una* ragazza mi ha fermato per strada. (= una ragazza sconosciuta).
Un cane del pelo lungo e rossiccio ha alzato il muso. (= un cane qualunque, sconosciuto).
Un amore sincero non è mai infedele. (= un sentimento in modo generico).

Покрај основното значење, неопределениот член се употребува и во следните случаи:

- Исто како и определениот член, се употребува за да означи одредена категорија, класа, група или вид:

Пр.: *Un* atleta deve allenarsi costantemente. (= ciascun atleta).
Uno squalo non può essere addomesticato. (= tutti gli animali di tale specie).

- Во говорниот јазик неопределениот член се употребува за да изрази восхит или во значење на суперлатив:

Пр.: Ho conosciuto *una* ragazza! (= molto bella o brutta).
Ho avuto *una* paura! (= grande paura).
Ho *una* fame! (= tanta fame).

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

- Пред бројна придавка се употребува со значење на „circa“, „pressappoco“:

Пр.: Dista *un* tre chilometri. (= circa tre chilometri).

Ci sono *un* dieci pagine da ripassare. (= circa dieci pagine).

1.3. Партитивен член (Articolo partitivo)

Партитивниот член се употребува за да означи еден неопределен дел од една целина.

Пр.: Per fare la torta occorrono *della* farina, *delle* uova, *del* latte e *dello* zucchero.

Ho acquistato *delle* matite colorate.

È avanzato *del* pane da dare agli uccellini?

Delle tegole sono cadute dal tetto.

Означените зборови во горенаведените реченици ни даваат информации во врска со некоја неодредена количина на брашно, јајца, млеко и шеќер потребни за подготовка на тортата, или, пак, неодредена количина на купени моливи и сл. Значи, во сите примери не е определена точната количина на брашно, јајца, млеко, шеќер, моливи, леб или керамиди. Станува збор за форми на **партитивниот член**.

Овој член во италијанскиот јазик се образува со спојување на предлогот **di** и формите на **определениот член**:

Партитивен член		
Предлог DI + определен член	Форма за партитивен член	Примери
di + il	del	del pane
di + lo	dello	dello yogurt
di + l`	dell`	dell` uva
di + la	della	della farina
di + i	dei	dei fiori
di + gli	degli	degli alberi
di + le	delle	delle ragazze

Партитивниот член има слично значење со неопределениот член. Во единина може да се замени со *un po` di*, *alquanto*, а во множина со формите на неопределената придавка *alcuni* (за машки род множина), *alcune* (за женски род множина):

Пр.: Avete chiesto *del* dolce? (= un po` di dolce);

C`erano *delle* foglie nel viale. (= alcune foglie);

Abbiamo incontrato *dei* ragazzi italiani davanti al cinema. (= alcuni ragazzi).

Доколку подетално ги разгледаме примерите можеме да заклучиме дека партитивниот член се употребува само со именки што означуваат одредена количина од нешто, а не со именки што означуваат еден предмет. Така, сосем е погрешно ако кажеме: Ho letto *del* libro, наместо Ho letto *un* libro. Или, обратно, Prestami *un* denaro, наместо Prestami *del* denaro. Именката *libro* е индивидуална именка која означува еден предмет и затоа таа не може да се употреби со партитивен член, додека, пак, именката *denaro* означува одредена количина од нешто и таа задолжително се употребува со партитивниот член.

Употребата на партитивниот член со апстрактни именки е ограничена само на некои изрази, како, на пример: *avere dell`ingegno*, *del buon senso*, *dello spirito*, *del coraggio*.

Забелешка:

Треба особено да се внимава на разликата во значењето меѓу следните примери:

Vado a comprare *del* vino, и

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

Vado a comprare *dei vini*.

Првата реченица има значење на одредена количина вино, додека втората означува различни видови вино. Разликата се должи на фактот што небројните именки кога се употребуваат во множина го менуваат значењето. Семантички еквивалент во еднина за вториот пример е: Vado a comprare *un vino* (un vino toscano, un vino squisito, un vino rosso).

1.4. Некои особености околу употребата на членот

Видот на членот како и неговото присуство или отсуство во реченицата може многу да го промени значењето на истата. Да ги разгледаме следните примери:

Пр.:1 Carlo è *un pittore*. Пр.:2 Carlo è *il pittore*. Пр.:3 Carlo è pittore.

Во првата реченица значењето е следно: Карло е еден од многуте сликари што ги познавам и тој припаѓа на категоријата сликар. Во вториот пример го имаме следното значење: Карло е оној посебен сликар за кого веќе се зборуваше, којшто е препознатлив по нешто. Во третиот, пак, имаме едно поинакво значење: Карло се занимава со сликарство, тоа е неговата професија или неговото хоби. Значи, можеме да заклучиме дека употребата на различен вид член или отсуството на членот даваат различни информации за читателот или слушателот.

Да се обидеме да ги употребиме горенаведените примери во конкретни комуникативни ситуации:

Еден пријател покажувајќи кон една личност што ти ја познаваш, а тој не, го поставува следното прашање: „Chi è?“ - Секако дека ќе одговориш: „È il pittore“, доколку твојот соговорник веќе знае за присуството на сликарот. Ако се работи за комплетно нова информација ќе одговориш: „È un pittore“. Воопшто нема да биде можен одговорот: „È pittore“, доколку прашањето гласи: „Chi è?“. Доколку твојот пријател сака да дознае „Che cosa fa quella certa persona?“ - би можел да одговориш: „È un pittore“ или „È pittore“. Во првиот случај неопределениот член го истакнува припаѓањето на одредена класа, онаа на сликари. Во вториот случај отсуството на членот ја означува само професијата, без да посочи дека сликарот припаѓа на некоја одредена класа.

Иако се работи за збор составен од само една, две или три букви, сепак, членот има многу значајна функција во јазикот. Ќе наведеме уште два примера каде употребата на различен член го менува значењето на реченицата:

Пр.: 1 Ho comprato *il giornale*. Пр.: 2 Ho comprato *un giornale*.

Во првиот пример членот *il* ни дава две многу значајни информации:

- се однесува на точно определен весник,
- оној кој го купува весникот го прави тоа постојано, по навика, и најверојатно го купува секој ден.

Во вториот пример, пак, членот *un* ни ги дава следните информации:

- се однесува на кој било весник,
- оној кој го купува весникот не го претпочита посебно токму тој весник.

Во италијанскиот јазик постојат одредени правила во однос на употребата на членот. Ќе наведеме некои правила во однос на употребата на членот со географски имиња, со сопствени именки, со именки од странско потекло, со сigli, потоа, употребата на членот пред присвојни придавки, како и примери каде имаме испуштање на членот.

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

1.4.1. Употреба на членот со географски имиња

- Географските имиња што означуваат континенти, нации, држави, региони, обично се употребуваат со член: *l'Europa, l'Asia, l'Africa, l'Argentina, l'Italia, la Francia, il Texas, il Canada, la Toscana, il Veneto, il Lazio, il Molise*. Исклучок: *Israele*.
- Имињата на градовите обично не се употребуваат со член: *Bologna, Milano, Roma, Venezia, Atene, Londra, Berlino, New York*. Исклучок прават градовите кај кои членот е составен дел од самото име на градот: *la Spezia, l'Aquila, il Cairo, l'Avana, il Pireo, la Valletta*. Исто така, кога именката што означува некој град е придружена од одредена квалитативна придавка во функција на атрибут или некој друг додаток, задолжително се употребува и членот пред именката: *la Milano industriale, la Firenze rinascimentale, la Venezia dei dogi, una Roma indimenticabile*. Определениот член, исто така се употребува пред имињата на градови кои се всушност име на некоја фудбалска екипа: *la Roma, il Cagliari, il Torino, il Napoli, il Palermo, il Bari*.
- Имињата на големите острови и островските групи обично имаат член: *la Corsica, la Sardegna, la Sicilia, le Eolie, le Tremiti, le Egadi, le Azzorre, le Barbados, le Bermuda, le Hawaii, le Maldive, le Filippine*. Исклучок прават оние големи острови кои се познати по својот т.н. „егзотичен шарм“: *Cuba, Formosa, Maiorca, Giava, Zante, Haiti, Cipro, Rodi, Sumatra, Creta, Taiwan*. Малите острови обично не се употребуваат со член: *Capri, Ischia, Ponza, Salina, Ventotene, Filicudi, Lampedusa, Montecristo, Stromboli, Vulcano, Giannutri, Lipari, Pantelleria, Ustica, Favignana, Corfu, Malta*. Исклучок прават следните мали острови: *l'Elba, l'Asinara, il Giglio, la Maddalena*.
- Членот се употребува и со имињата на планини, врвови, реки и езера, долини, вулкани: *le Alpi, gli Appennini, i Balcani, il Cervino, la Val Gardena, l'Etna, l'Arno, il Po, la Senna, il Tevere, il Garda, il Trasimeno, il Vesuvio*. Исклучок: *Vetta d'Italia, Passo Gardena*. Што се однесува до имињата на реките употребата на членот не е постојана. Така, на пример, во некои изрази составени од именка која означува име на река членот се испушта: *bagnarsi in Arno*.
- Со имињата на квартави или области во градовите, имињата на споменици, фонтани, уметнички места, обично се употребува член, но во некои случаи се утврдила и формата без член: *Il Bronx, il Colosseo, il Quarticciolo, la Torre degli Asinelli* (Внимание: *Trastevere, Brooklyn, Pigalle, Fontana di Trevi, Palazzo Grassi*). Истото правило важи и за именката „castello“: *il Castello Sforzesco* (Внимание: *Castel sant'Angelo, Castel del Monte*).
- Официјалните имиња на плоштадите, булеварите и улиците обично не се употребуваат со член: *Via Nazionale, Largo Chigi, Viale Marconi, Piazza San Marco*.

Забелешка: Имињата на континенти, нации, држави, региони и големи острови (во еднина) кога се зад предлогот *in* и во некои утврдени изрази не се употребуваат со член:

in Africa, in Messico, in Lombardia, in Corsica, in Sicilia, (исклучок: *negli Stati Uniti, nelle Filippine*);
la capitale d'Italia, (исклучок: *la capitale della Norvegia*);
il re d'Italia, il trono d'Inghilterra, i mondiali di Francia, (исклучок: *i mondiali del Messico*).

Забелешка: Со сите имиња што означуваат места и со кои вообичаено не се употребува член, треба задолжително да се употреби членот кога именките се следени од некој атрибут или некоја друга определба:

la Roma fascista, la Berlino degli Anni Trenta, una Venezia diversa, la Cuba di Fidel Castro, l'Israele del dopoguerra, la Via Nazionale degli anni '50, la Piazza San Marco rinascimentale.

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

1.4.2. Употреба на членот со сопствени именки

- Пред именките што означуваат лични имиња не се употребува член: *Francesca è una brava ragazza*; Тра росо verranno *Paolo* e *Luigi*. Во некои дијалекти во северниот дел на Италија, особено во говорниот јазик, се среќава употреба на определениот член пред сопствени именки: Но, incontrato *la Paola*; Telefono *alla Pina*; Aspetto *il Riccardo*. Кога личните имиња се употребени заедно со некоја друга именка или придавка се користи членот: *l'imperatore Augusto*, *l'astuto Ulisse*.
- Со именките што означуваат презимиња на жена или презимиња, воопшто во множина, се користи членот: *la Duse*, *la Deledda*, *la Milo*, *la Cuccharini*, *i Rossi*, *i Malatesta*, *i Mancini*. Што се однесува до употребата на членот пред презимиња на мажи, таа појава е карактеристична за јазикот на бирократскиот и новинарскиот стил: *Dopo la cattura del Ferri e del Binazzi la pericolosa banda di rapinatori è stata sgominata*. Во последните години, особено во политичкиот, културниот и општествениот свет има тенденција на испуштање на членот и пред презимињата на жените за да се избегне дискриминација меѓу мажите и жените: *No letto le opere di Deledda*. Меѓутоа, ваквата појава е доста ограничена и е карактеристична (мајмногу) за јазикот на некој од функционалните стилови.
- Пред имињата на некои познати личности не се употребува членот: *Garibaldi*, *Marconi*, *Pirandello*, *Verdi*, *Colombo*, додека пред други се забележува и употреба на член: *l'Alfieri*, *l'Alighieri*, *l'Ariosto*, *il Tasso*.
- Членот се употребува и пред сопствени именки што означуваат имиња на уметнички дела: *la Divina Commedia*, *il David*, *l'Aida*.
- Со прекарите што претставуваат поименчени придавки, секогаш се користи и членот: *lo Smilzo*, *il Guercio*, *il Rosso*. Доколку именката која означува прекар на некоја личност претставува општа именка употребата на членот не е задолжителна, па така се среќава: *No incontrato Patata / il Patata*.
- Кога професионалните и почесни титули се следени од сопствена именка употребата на членот е задолжителна со титулите *signore*, *signora*, *dottore*, *professore*, *ingegnere*, *avvocato*, *principe*, *regina*, *imperatore*, *onorevole*: *il signor Bianchi*, *l'ingegner Antonio Consolandi*, *il principe Filippo*. Определениот член не се употребува со следните именки што означуваат некоја титула: *san*, *santo*, *don*, *donna*, *fra*, *suora*, *maestro*, *lord*, *padre*, *re*, *ser*, *madre*, *compare*, *lady*, *madame*, *maestro*, *papa*. Така имаме: *san Francesco*, *don Abbondio*, *fra Cristoforo*, *donna Assunta*, *sour Vincenza*, *Mastro don Gesualdo*, *papa Paolo VI*, *lady Diana*.
- Во некои случаи сопствената именка може да биде придружена од неопределениот член: *Per ritrarre questa scena ci vorrebbe un Michelangelo* (il talento di Michelangelo); *Crede di essere un Einstein* (intelligente come Einstein). Во овие примери сопствената именка не означува некоја конкретна личност, туку означува вид на личност, класа на луѓе или квалитети и маани на некоја личност, што се негов препознатлив белег. Ваквиот начин на изразување одговара на реторичката фигура антономазија.
- Имињата на планетите, ѕвездите и небесните тела во некои случаи се употребуваат со член, а во други без член: *Mercurio*, *Venere*, *Giove*, *Nettuno*, *Saturno*, *Plutone*, *Marte*, *Urano*, *Andromeda*, *la Terra*, *la Luna*, *la Cometa di Halley*.
- Именката *Dio* не се употребува со член: *Dio è grande*. Кога е следена од именка, придавка или ако е во множина се употребува член: *Il dio Apollo è rappresentato in molte sculture*; *Il dio cristiano è stato raffigurato in molte opere d'arte*; *Gli dei greci vivevano nell'Olimpo*.

1.4.3. Употреба на членот со именки од странско потекло

Именките од странско потекло, најчесто од англискиот и францускиот јазик, веќе имаат широка примена во секојдневниот италијански говор. Многу често говорителите на италијанскиот јазик се соочуваат со проблеми во врска со изборот на соодветна форма на определениот член пред странскиот збор затоа што разни странски јазици имаат поинаков членски систем од оној во италијанскиот јазик. Најчесто при изборот на италијански член кој

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

треба да се стави пред именката треба да се води сметка за изговорот на самиот збор, а не за почетната буква на која почнува истиот збор. Па така ги имаме следните правила:

- Пред зборовите од француско потекло кои започнуваат на групата *ch* која се изговара како *sc* во зборот *scena* треба да стојат членовите *lo, gli, uno*: *lo chèque, gli Champs-Élysées, uno chalet*.
- Пред зборовите од англиско потекло кои започнуваат на групата *ch* која се изговара како *s* во зборот *sena* се употребуваат членските форми *il, i, un*: *il check-up, i check-up*.
- Пред зборовите од англиско потекло кои започнуваат на групата *sh* која се изговара како *sc* во зборот *scena* треба да стојат членовите *lo, gli, uno*: *lo shock, gli show, uno shampoo*.
- Пред зборовите од англиско потекло кои започнуваат на полувокалот *j* кој се изговара како *g* во зборот *giallo* треба да стојат членовите *il, i, un*: *il jet, i jeans, un jumbo*.
- Пред зборовите од англиско потекло кои започнуваат на полувокалот *w* кој одговара на италијанскиот глас *u* во именките *uoto* и *uova* би требало да се употребат членовите *l'* и *gli*: *l'whisky, l'western, l'week-end*, меѓутоа во италијанскиот јазик англискиот глас *w* почесто се изговара како *v* и затоа се забележува употреба на членот *il*: *il whisky, il western, il week-end*. Од формите на неопределениот член се употребува формата *un*: *un whisky, un western, un week-end*.
- Пред англиските зборови кои започнуваат на буквата *y* која се изговара како полувокалот *i* во заменката *io* се употребуваат истовремено и формите *lo* и *uno* и формите *l'* и *un*: *lo yacht (l'yacht), uno yacht (un yacht)*.
- Пред зборовите од англиско потекло кои започнуваат на *h* се употребуваат формите *lo, gli, uno*: *lo humour, uno hobby, lo hobby*, но веќе позастапени се формите со италијанизиран изговор и правопис: *l'humour, l'hobby, un hobby*.
- Пред зборовите од германско или холандско потекло кои започнуваат на буквата *w* која се изговара како *v* во зборот *valore* се користат формите *il, i* и *un*: *il wüstel, i wüstel, un wüstel*.
- Пред зборовите од француско, шпанско и латинско потекло кои започнуваат на буквата *h* која во италијанскиот јазик не се изговара (безгласно *h*) се употребуваат стандардните форми на членот кои стојат секогаш пред вокал: *l'otel, gli otel, un otel, l'idalgo, l'habitat*.

1.4.4. Употреба на членот со сигли

Во италијанскиот јазик постојат повеќе правила за употреба на членот со сиглите:

- Ако сиглата започнува на вокал се употребуваат формите *l', gli, le, un*: *l'ACI, l'USL, le USSLL, un UFO, gli USA*.
- Ако сиглата започнува на согласка и самата сигла се изговара како еден единствен збор се употребуваат формите на членот за зборови што започнуваат на согласка: *la FIAT, il TAR, lo SME, la RAI*. Доколку сиглата се изговара буква по буква се употребува оној член којшто го бара почетната буква од сиглата: *il PDS (= il pi di esse), la BNL (= la bi enne elle), l'FBI (= l'ef bi ai)*.

1.4.5. Употреба на определениот член пред присвојни придавки

- Пред присвојни придавки следени од именка во еднина која означува роднинска врска определениот член не се употребува: *mio padre, tua madre, sua sorella, nostra nonna*. Исклучок прави присвојната придавка *loro*, која секогаш е претходена од определениот член: *il loro cugino, la loro madre*. Исто така членот се употребува и кога именката која означува роднинска врска е во деминутивна или галовна форма: *il tuo papà, la sua mamma, il vostro figliolo, la nostra zietta*. Исклучок од ова правило имаме и кога овие именки се придружени од некоја придавка во функција на атрибут: *la mia cara moglie*.

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

- Кога присвојната придавка е следена од некоја именка која означува почесна титула, членот се испушта: *Sua Eccellenza, Sua Maestà, Sua Santità, Vostro Onore, Vostra Altezza, Vostra Signoria.*

1.4.6. Останати случаи

- Членот обично не се употребува со имиња на денови, месеци и некои празници: *lunedì, martedì, mercoledì, giovedì, venerdì, sabato, domenica, gennaio, febbraio, marzo, aprile, maggio, giugno, luglio, agosto, settembre, ottobre, novembre, dicembre, Natale, Capodanno, Pasqua, Ferragosto, Carnevale, Ognissanti.* Со имињата на деновите од седмицата, употребата на определениот член има слично значење со неопределената придавка *ogni*: *La domenica dormo sempre a lungo (ogni domenica).*
- Членот се употребува пред деновите од месецот, годините, вековите и некои празници: *il primo maggio, il 1998, la Pentecoste, il XVIII secolo, il due novembre, il Trecento, l'Epifania.*
- Броевите обично не се употребуваат со член: *trecento euro, mille persone.* Исклучок имаме кога броевите означуваат автобуска линија, модел на автомобил, машина, авион, компјутер, и сл. или кога го заменуваат името на некоја личност или предмет: *Prendo il trentanove (autobus); Ho comprato una Cinquecento (macchina); Il 747 è grandissimo (aereo); Ho ancora il vecchio 386 (computer); Il 10 della Roma sta giocando bene (calciatore); Vuole la 1, la 2 o la 3? (buste per giocare).*

1.4.7. Испуштање на членот

Освен со географските имиња, личните имиња и присвојните придавки, членот се испушта и во следните случаи:

- Кога се набројува: *Ho comprato pane, formaggio e vino.*
- Кога се однесува на некој неодреден елемент: *Sistemo ogni cosa con cura e precisione.*
- Кога се однесува на некоја неодредена количина: *Hanno portato provviste e denaro.*
- Во голем број прилошки изрази: *in fondo, di proposito, a zonzo.*
- Во изрази кои имаат функција на квалитативни прилози: *con audacia, con intelligenza, con serenità.*
- Во некои од прилошките додатоци за место: *tornare a casa, abitare in campagna, recarsi in chiesa.*
- Во извиците: *Forza! Coraggio!*
- Во повикувањата, вокативните изрази: *Pietà, compagni! Signora, desidera!*
- Во поговорки: *Promettere mari e monti; Buon vino fa buon sangue;*
- Во некои изрази со модално или инструментално значење: *in pigiama, in bicicletta, senza cappotto, a penna, a matita, per amore, in realtà, in fondo, a cavallo, in treno, con astuzia, in fretta.*
- Пред именки кои формираат прилошки израз со глаголот: *avere fame, sentire freddo, prendere congedo, fare attenzione, perdere tempo, dare retta, provare nostalgia.*
- Во изрази во кои едната именка го надополнува значењето на другата: *carte da gioco, sala da pranzo, abito da sera, occhiali da sole, abito da cerimonia, camera da letto.*
- Во насловите на книги или поглавја, како и во ознаки: *Grammatica italiana, Canto Quinto, Entrata, Uscita, Arrivi, Partenze, Ristorante* и сл.
- Во некои изрази составени од глагол+предлог+именка: *parlare di sport, giocare a scacchi, prendere qualcuno per matto.*
- Во изрази каде што се означува материјалот од кој е направен предметот: *moneta d'argento, giacca di lana.*
- Во изрази со глаголот *parlare*: *parlare italiano, parlare macedone.*
- Во огласите или рекламите: *Ladro acrobata sfugge alla Polizia; Vendesi appartamento in zona centrale.*

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

- Со предлогот *senza* неопределениот член може, но и не мора да се употреби: *girare senza (una) meta; offendersi senza (un) motivo apparente*.

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

2. ИМЕНКАТА ВО ИТАЛИЈАНСКИОТ ЈАЗИК

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

Вовед

Именката е еден од најважните елементи во реченицата и во комуникацијата. Сето она што го гледаме или слушаме има некое конкретно, прецизно име. Не би било возможно да се зборува или да се пишува за реалноста којашто нè опкружува доколку не ги именуваме нештата.

Именката е менлива граматичка категорија која означува живи суштества, предмети, дејства, состојби, чувства, концепти, идеи, случувања, места или временски периоди. Името го добива од латинскиот збор *nomen* што во превод значи „име“.

Секоја именка е составена од два дела:

- Parte invariabile (la radice) – неменлив дел, корен или основата на именката која го содржи основното значење.
- Parte variabile (la desinenza) – менлив дел или наставка, ги означува граматичките карактеристики на именката.

Корен или основа	Наставка	Карактеристики
Ragazz-	-o	Машки род еднина
	-a	Женски род еднина
	-i	Машки род множина
	-e	Женски род множина
	-ino	Изменета именка
	-accio	Изменета именка
	-one	Изменета именка

2.1. Класификација на именките според значењето

Од семантичка (значенска) гледна точка именките се делат на:

- Конкретни (*nomi concreti*) и апстрактни именки (*nomi astratti*).
- Сопствени (*nomi propri*) и општи именки (*nomi comuni*).
- Индивидуални (*nomi individuali*) и колективни именки (*nomi collettivi*).

2.1.1. Конкретни и апстрактни именки

Конкретните именки означуваат конкретни работи или нешта кои можеме да ги препознаеме преку сетилата и кои реално постојат. На пример: *Gino, gatto, borsa, finestra*.

Апстрактните именки означуваат дејства, чувства, идеи, поими, нешта кои физички не постојат и кои се производ на нашата мисла и имагинација. На пример: *piacere, avidità, paura, opinione, amore*.

Понекогаш е многу тешко да се направи разлика меѓу конкретни и апстрактни именки. Па така, разни лингвисти различно ги класифицираат именките. Именката *angelo*, на пример, според едни лингвисти е конкретна именка бидејќи означува точно определено живо суштество, но според други, станува збор за апстрактна именка затоа што се работи за религиозна појава која не може да се восприми преку нашите сетила. Ако ги земеме именките *sonno, malessere, corsa, salto, caduta, arrivo*, би било многу тешко да ги класифицираме во групата на конкретни или апстрактни именки затоа што од една страна означуваат нешта кои можеме да ги препознаеме преку сетилата, но од друга страна им недостасува материјална содржина.

Една иста именка може да биде и конкретна и апстрактна во зависност од контекстот во кој е употребена. Така, на пример, именката *scultura* е конкретна во следната реченица: *Questa scultura in marmo è di grande bellezza*, бидејќи означува предмет од мермер што го извајал некој уметник. Истата именка станува апстрактна во следната реченица: *La scultura e la pittura sono*

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

arti sublimi, затоа што означува уметност. Затоа, некои лингвисти сметаат дека не треба да се прави поделба на именките на конкретни и апстрактни.

2.1.2. Сопствени и општи именки

Сопствените именки означуваат име на некое лице, народ, животно или некое посебно нешто и се разликуваат од други живи суштества или предмети од истиот вид. На пример: *Paolo, Juventus, Torino, Ferrari*.

Можат да означуваат имиња на:

- Лица (nomi di persona): *Maria, Angelo, Giovanni*.
- Презимиња (cognomi): *Bianchi, Rossi, Markoski*.
- Прекари (soprannomi): *Barbarossa, il Magnifico, il Moro*.
- Псевдоними или уметнички, измислени имиња (pseudonimi): *Italo Svevo (Ettore Schmitz), Alberto Moravia (Alberto Pincherle)*.
- Патроними или имиња што означуваат потекло по татко (patronimici): *il Pelide (figlio di Peleo)*.
- Патрионими или имиња што означуваат потекло по земја и место (patrimonici): *Romano, Milanese*.
- Географски имиња (nomi geografici): *Roma, Piemonte, Po*.
- Уметнички дела (nomi d'arte): *Pietà, La nascita di Venere, La Divina Commedia*.
- Наслови на весници (testate di giornali): *Panorama, La Gazzetta dello Sport*.

Општите именки означуваат лица, предмети или животни од една иста, општа категорија. На пример: *amico, incontro, cane*.

Некои од општите именки водат потекло од некоја сопствена именка која најчесто означува име на позната личност или херој, а кои се истакнале по одредена особина од нивниот карактер или физички изглед. Така, на пример, општите именки *giuda, venere, cicerone* потекнуваат од сопствените именки *Giuda* (предавникот на Исус Христос), *Venere* (божицата на убавината), *Cicerone* (познат латински оратор и писател). Па, така, кога за некој ќе кажеме дека е *giuda*, се мисли дека е недоверлив, подол човек. Со именката *venere* се означува убава и привлечна жена или девојка, а именката *cicerone* се однесува на некој кој работи како туристички водич. Од друга страна, пак, има некои општи именки кои потекнуваат од сопствената именка која го означува лицето кое ги пронашло тие предмети: *biro* (води потекло од унгарскиот инженер Биро кој го пронашол пенкалото), *pullman* (потекнува од името на американскиот инженер кој го открил ова превозно средство), *diesel* (потекнува од германскиот пронаоѓач Рудолф Дизел), *derby* (од Англичанецот - лорд Дерби кој организирал трка со коњи и ја именувал според своето име) итн. За крај би споменале и дека постојат одредени општи именки што означуваат некој предмет, а името го добиле од местото на потекло. Таков е примерот со општата именка *champagne* која води потекло од регионот во Франција каде се произведува овој вид вино.

Сопствените именки секогаш се пишуваат со голема почетна буква, а општите со мала почетна буква.

2.1.3. Индивидуални и колективни именки

Индивидуалните именки означуваат едно лице, едно животно или еден предмет. На пример: *lupo, sedia, scolaro, foglia, pino, persona* и сл.

Колективните именки означуваат мноштво од лица, животни или предмети. На пример: *branco, gregge, folla, scolaresca, gente, popolo, squadra, fogliame, mandria, pineta, centinaio, stormo* и сл.

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

2.2. Родот кај именките

Именките во италијанскиот јазик разликуваат само два рода: машки и женски род. Кај именките што означуваат живи суштества граматичкиот род се совпаѓа со природниот род: *il fratello* (машки род), означува лице од машки пол; *la studentessa* (женски род), означува лице од женски пол. Исклучок прават следните именки: *la spia*, *la guardia*, *la recluta*, *la sentinella* кои се од женски род, а означуваат лица од машки пол, додека именките *il soprano*, *il mezzosoprano* се од машки род, а означуваат лица од женски пол. Значи кај овие именки немаме совпаѓање на граматичкиот со природниот род.

Именките што означуваат некој предмет разликуваат само граматички род.

- Родот на именките според значењето

Род на именката	Именки	Примери	Исклучоци
Машки род	Имиња на дрвја	l'ulivo, il castagno, il ciliegio, il pioppo	la palma, la quercia, la vite
	Именки што означуваат реки, планини, езера и мориња	il Po, il Gottardo, il Danubio, il Cervino, l'Everest, i Pirenei, il Garda, il Trasimeno, il Tirreno.	la Senna, le Alpi, le Ande, la Loira, le Dolomiti, la Garonna
	Имиња на главните страни на светот	il Nord (il Settentrione), il Sud (il Mezzogiorno), l'Est (l'Oriente), l'Ovest (l'Occidente)	
	Имиња на метали и на хемиски елементи	l'oro, l'argento, il ferro, il rame, il bronzo, l'ossigeno, l'idrogeno, l'uranio	
	Имиња на месеци и денови	il gennaio, il giugno, il lunedì, il sabato	la domenica
	Имиња на држави кои не завршуваат на „а“	L'Iraq, l'Iran, lo Yemen, il Brasile, il Giappone	Guatemala, Venezuela, Panama (завршуваат на -a, но се од машки род)
Женски род	Имиња на плодови	l'arancia, la mela, la banana, la ciliegia	il fico, il dattero, il limone, il mandarino, l'ananas
	Имиња на науки и апстрактни поими	la matematica, la chimica, la linguistica, la bontà, la giustizia, la fede, la pace	
	Имиња на градови, острови, региони, држави, континенти	Londra, l'Elba, la Toscana, l'Argentina, l'Europa	il Belgio, il Perù, l'Egitto, gli Stati Uniti, il Piemonte, il Lazio, il Friuli, il Cairo, il Madagascar

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

- Родот на именките според наставката на која завршуваат

Род на именката	Именки	Примери	Исклучоци
Машки род	Именки што завршуваат на -о	il libro, il prezzo, il quadro, il vaso	la mano, la radio, la moto, la foto, l'auto, la biro
	Именки, најчесто од странско потекло, што завршуваат на согласка	lo sport, il radar, il cognac, il corner, il caos, il tram, il film	la miss, la star, la holding
Женски род	Именки што завршуваат на -а	la casa, la sedia, la penna, la terra, la pianta	il poema, il problema, il pigiama, il teorema, il drama, il diploma
	Именки што завршуваат на -и	l'analisi, la sintesi, la crisi, la tesi, l'oasi, la diagnosi	il brindisi
	Именки што завршуваат на акцентиран вокал	l'eredità, la società, la bontà, la civiltà, la virtù, la schiavitù	il papà, il caffè, il tabù

Голем број именки завршуваат на наставката -е. Тие можат да бидат или од машки или од женски род: *il latte, il pane, il fiume, il ponte, l'amore, il dente, la notte, l'opinione, l'espressione, la fame, la chiave.*

2.2.1. Формирање на женски род кај именките

- Подвижни именки (*Nomi di genere mobile*)

Најголем дел од именките во италијанскиот јазик што означуваат живи суштества го менуваат родот со промена на финалната наставка така што преминуваат од машки во женски род. Станува збор за т.н. подвижни именки:

Именки кои во машки род завршуваат на:	Формираат женски род на:
-о	ragazzo, contadino, maestro, gatto, lupo, cervo
-е	cameriere, signore, infermiere, studente, conte, principe, leone, elefante
-а	poeta, duca
-sore	possessore, difensore
исклучок:	professore
-tore	pittore, scrittore, attore
исклучок:	fattore, dottore, pastore
-а	ragazza, contadina, maestro, gatta, lupa, cerva
-а / -essa	cameriera, signora, infermiera, studentessa, contessa, principessa, leonessa, elefantessa
-essa	poetessa, duchessa
-itrice	posseditrice, difenditrice
	professoressa
-trice	pittrice, scrittrice, attrice
	fattoressa, dottoressa, pastora

Некои именки во италијанскиот јазик формираат женски род со додавање на наставката *-ino* која е типична за формирање деминутивна форма кај именките. Такви се следните именки: *eroe – eroina, gallo – gallina, re – regina, zar – zarina.*

Најголем број од именките што означуваат некоја професија се од машки род затоа што порано жената не работела и била ангажирана само околу домашните работи и во воспитување на децата. Но, со текот на времето и жената почнува да навлегува во професионалниот свет на работата. Со тоа настанува проблем со формирање на женски род од именките што означуваат одредена професија или занимање. Некои лингвисти сметаат дека овој проблем може да се надмине едноставно со додавање на наставката *-а* за женски род, па

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

така имаме: *soldato – soldata, avvocato – avvocatа, sindaco – sindaca, deputato – deputata*. Други, пак, сметаат дека е подобро да се употреби наставката *-essa* наместо наставката *-a*: *dottoressa, professoressa, poetessa, avvocatessa, soldatessa*. Трети сметаат дека е најдобро да се остави именката непроменета, односно и за женски род да се користи формата за машки род придружена од именките *donna* или *signora*: *la donna soldato, l'avvocato donna, la signora sindaco, la signora deputato* и сл.

- **Именки со независен род (nomi indipendenti)**

Овие именки имаат сосема различни форми за машки и за женски род. Такви се, на пример, следните именки:

Машки род	Женски род	Машки род	Женски род	Машки род	Женски род
padre	madre	fratello	sorella	montone	pecora
babbo/papà	mamma	abate	badessa	fucò	ape
uomo	donna	genero	nuora	toro	vacca
maschio	femmina	marito	moglie	cane	cagna
celibe	nubile	bue	mucca		
frate	suora	porco/maiale	scrofa		

- **Лажно менување на родот (Falsi cambiamenti di genere)**

Во италијанскиот јазик постојат одредени именки што имаат форма за машки род која завршува на наставката *-o*, и форма за женски род која завршува на наставката *-a*. Она што е карактеристично за овие именки е тоа што имаат комплетно различно значење. Такви се следните именки:

Именка во машки род	Значење	Именка во женски род	Значење
l'arco	лак	l'arca	саркофаг
il baleno	молња	la balena	кит
il balzo	скок	la balza	провалија
il banco	клуба	la banca	банка
il briciolo	парченце	la briciola	трошка
il buco	дупка	la buca	јама
il busto	биста	la busta	плик
il caso	случај	la casa	куќа
il cerchio	круг	la cerchia	планински венец
il cenere	пепел (од човек)	la cenere	пепел од дрво
il cero	свеќа	la cera	восок, саќе
il collo	врат	la colla	лепило
il colpo	удар	la colpa	вина
il foglio	лист хартија	la foglia	лист од растение
il legno	преработено дрво	la legna	дрво за огрев
il limo	кал	la lima	еге, турпија
il manico	рачка	la manica	ракав
il masso	карпа	la massa	маса, количина
il mento	брада	la menta	нане
il modo	начин	la moda	мода
il panno	партал, крпа	la panna	шлаг
il pezzo	парче	la pezza	парче ткаенина
il pianto	плачење	la pianta	растение
il pizzo	чипка (тантела)	la pizza	пица
il porto	пристаниште	la porta	врата
il posto	место	la posta	пошта

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

il regolo	линија	la regola	правило
il soffitto	таван	la soffitta	поткровје
il tappo	тапа	la tappa	етапа
il testo	текст	la testa	глава
il torto	грешник	la torta	торта

Исто така, постојат именки што имаат идентична форма и во машки и во женски род, но значењето им е различно. Овие именки се нарекуваат хомофони (*omòfoni*), или именки што исто се изговараат, а имаат различно значење. Такви се, на пример, следните именки:

Хомофони	Значење	Хомофони	Значење
il boa	боа	la boa	пловка
il capitale	капитал	la capitale	главен град
il finale	крај на книга, филм	la finale	финален натпревар
il fine	цел	la fine	крај
il fonte	кршталник	la fonte	извор
il fronte	фронт	la fronte	чело
il radio	радиум	la radio	радио
il tema	тема, аргумент	la tema	страв

- Именки со заеднички род (*nomi di genere comune*)

Овие именки имаат иста форма за машки и женски род. Родот се определува според членот или некоја придавка кои ја придружуваат именката:

Именки со заеднички род
Некои именки што завршуваат на -e
il/la nipote, il/la custode, il/la consorte, il/la parente, il/la preside, l'ingegnere
Именки што завршуваат на -ista,-cida
il/la giornalista, il/la finalista, il/la pianista, l'artista, il/la suicida, l'omicida
Именки кои одговараат на партиципот на сегашното време
il/la cantante, l'agente, l'amante, il/la supplente, l'insegnante
Некои именки што завршуваат на -a
il/la pediatra il/la collega l'atleta l'ipocrita

- Именки од мешан род (*nomi promiscui*)

Некои именки имаат еден единствен род за да означат машко и женско од една иста раса. Најчесто се однесуваат на животните за да го означат мажјакот и женката. Ако треба да се прецизира родот, потребно е да се додаде зборот „maschio“ за машки род или „femmina“ за женски род. За овие именки карактеристично е тоа што при промена на родот не се менува членот.

Именки од мешан род	Именки од мешан род
l'aquila maschio/femmina	il leopardo maschio/femmina
la giraffa maschio/femmina	il serpente maschio/femmina
la volpe maschio/femmina	la rondine maschio/femmina
la pantera maschio/femmina	la balena maschio/femmina
il delfino maschio/femmina	lo scorpione maschio/femmina
la iena maschio/femmina	il corvo maschio/femmina
l'usignolo maschio/femmina	il falco maschio/femmina
la tigre maschio/femmina	il pesce maschio/femmina

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

2.3. Бројот кај именките

Во италијанскиот јазик именките разликуваат два броја: еднина (singolare) и множина (plurale). Еднината означува едно лице, животно или предмет, додека множината означува повеќе луѓе, животни или предмети. При преминот од еднина во множина именките ја менуваат наставката. Според начинот на кој се врши таа трансформација од еднина во множина именките во италијанскиот јазик можеме да ги поделиме во три групи:

Прва група			
Именки кои во еднина имаат наставка:	Во множина имаат наставка:	Примери	Исклучоци
-a	-i (машки род) -e (женски род)	poeta – poeti casa – case	arma – armi ala – ali
-ca, -ga	-chi, -ghi (машки род) -che, -ghe (женски род)	duca – duchi, lo stratega – gli strateghi barca – barche, bottega – botteghe	belga (belgi m.pl./belghe f.pl.)
-cia, -gia, -chia (со акцентирана i)	-cie, -gie, -chie	farmacia – farmacie gerarchia – gerarchie	
-cia, -gia (со неакцентирана i)	-cie, -gie (ако пред c/g има вокал)	ciliegia – ciliegie tenacia – tenacie	
	-ce, -ge (ако пред c/g има согласка)	mancia – mance roccia – rocce	
-scia (со акцентирана i)	-scie	scia – scie	
-scia (со неакцентирана i)	-sce	fascia – fasce	
Втора група			
Именки кои во еднина имаат наставка:	Во множина имаат наставка:	Примери	Исклучоци
-o	-i	lupo – lupi maestro – maestri	
забелешка:	Некои именки што завршуваат на -o во машки род, во множина ја додаваат наставката -a и го менуваат родот во женски: il centinaio – le centinaia, l'uovo – le uova, il paio – le paia, il miglio – le miglia, il migliaio – le migliaia, il riso – le risa		
-io	-ii (ако i е акцентирана)	addio – addii zio – zii	
	-i (ако i не е акцентирана)	figlio – figli studio – studi	
-co, -go	-chi, -ghi (ако акцентот е на претпоследниот слог)	cuoco – cuochi albergo – alberghi	amico – amici greco – greci nemico – nemici porco – porci
	-ci, -gi (ако акцентот е на третиот слог од крајот на зборот)	parroco – parroci asparago – asparagi	carico – carichi pizzico – pizzichi abbaco – abbachi obbligo – obblighi profugo – profughi catalogo – cataloghi

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

			dialogo – dialoghi epilogo – epiloghi prologo – prologhi
забелешка:	Некои именки што завршуваат на наставките -co/-go имаат две форми за множина: chirurgo (chirurgi/chirurgi), farmaco (farmaci/farmachi), sarcofago (sarcofagi/sarcofaghi), stomaco (stomaci/stomachi), manico (manici/manichi)		
-logo	-loghi (за предмети)	dialogo – dialoghi monologo – monologhi	
	-logi (за лица)	psicologo – psicologi archeologo – archeologi	
Трета група			
Именки кои во еднина наставка:	Во множина имаат наставка:	Примери	Исклучоци
-e	-i	calore – calori padre – padre legge – leggi canzone – canzoni	
-ie	Не се менуваат	specie – specie serie – serie	moglie – mogli superficie – superfici effigie - effigi

2.3.1. Неменливи именки

Некои именки имаат иста форма и за еднина и за множина. Таквите именки се познати под името **nomi invariabili** или **неменливи именки**. Кај овие именки се менува само членот. Во италијанскиот јазик неменливи се следните именки:

- Еднословните именки: il re – i re, la gru – le gru, lo sci – gli sci.
- Именки што завршуваат на акцентиран вокал: il caffè – i caffè, la città – le città, l'età – le età.
- Именки што завршуваат на -i (најчесто од женски род): la crisi – le crisi, l'analisi – le analisi, la metropoli – le metropoli, l'ipotesi – le ipotesi.
- Именки што завршуваат на согласка (најчесто од странско потекло): il bar – i bar, lo sport – gli sport, l'autobus – gli autobus, il film – i film.
- Некои именки од машки род кои завршуваат на -a: il cinema – i cinema, il gorilla – i gorilla, il boa – la boa.
- Некои именки од женски род кои завршуваат на -o: l'auto – le auto, la foto – le foto, la moto – le moto, la radio – le radio.
- Именки што завршуваат на -ie: la serie – le serie, la specie – le specie.
- Именки што означуваат имиња на буквите од азбуката: la zeta – le zeta, la bi – le bi.

2.3.2. Дефектни именки

Постојат многу именки кои се употребуваат само во еднина или само во множина. Овие именки се познати под името **nomi difettivi** или **дефектни именки**.

Именки што имаат само еднинска форма:

- Најголем дел од апстрактните именки: la bontà, il valore, la felicità, il coraggio, la sete.

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

- Имиња на метали, хемиски елементи и материјали: l'oro, il rame, il piombo, il ferro.
- Некои колективни именки: la plebe, la prole, la roba, il fogliame.
- Имиња на прехранбени производи: il pane, il latte, il pepe, il cacao, il riso.
- Имиња на природни појави: l'acqua, l'aria, la grandine.
- Имиња на некои болести: l'influenza, il tifo, il morbillo.
- Некои именки што означуваат празници: il Natale, la Pasqua, l'Epifania.

Именки што имаат само множинска форма:

- Именки на предмети составени од два составни дела: le forbici, gli occhiali, i calzoni, i pantaloni, le mutande, le manette, le redini.
- Некои колективни именки што означуваат збир на нешта од ист вид: le stoviglie, i viveri, le spezie, le rigaglie, le masserizie, gli spiccioli, le vicinanze, i dintorni, le dimissioni.
- Некои именки од латинско потекло: le nozze, le ferie, le tenebre, gli annali.

2.3.3. Изобилни именки

Некои именки од машки род што завршуваат на -o, освен множинската форма на -i имаат уште една наставка на -a, во женски род. Овие именки се нарекуваат **nomi sovrabbondanti** или **изобилни именки** затоа што имаат две форми за множина со различно значење.

Изобилна именка	Форми	Значење
il braccio	i bracci	потпирачи на кревет
	le braccia	раце
il filo	i fili	жици
	le fila	конци
il fondamento	i fondamenti	основи на наука
	le fondamenta	темели
il gesto	i gesti	гестови
	le gesta	подвизи
il grido	i gridi	викови (животни)
	le grida	викови (луѓе)
il muro	i muri	сидови
	le mura	сидини
l'osso	gli ossi	коски
	le ossa	коски од човек
il corno	i corni	хорна
	le corna	рогови

Во некои случаи и двете множински форми имаат исто значење:

Изобилна именка	Форми	Значење
il ginocchio	i ginocchi	колена
	le ginocchia	
il filamento	i filamenti	растителни влакна
	le filamenta	
lo strido	gli stridi	викови
	le strida	
il sopracciglio	i sopraccigli	веѓи
	le sopracciglia	
il vestigio	i vestigi	трага
	le vestigia	

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

Постојат одредени именки кои, пак, имаат две форми и во еднина и во множина, а значењето им е исто. Такви се, на пример, именките *l'orecchio* (gli orecchi) и *l'orecchia* (le orecchie).

2.4. Формата на именките

Врз основа на формата именките во италијанскиот јазик можеме да ги поделиме на следните:

2.4.1. Основни именки (nomi primitivi)

Основните именки се составени само од корен или основа и наставка и не водат потекло од други зборови. На пример: *fiore, uomo, cane, pagina* итн.

Основата или коренот на овие именки е носител на значењето, а граматичката морфема или наставката ги означува морфолошките карактеристики на именката (род, број).

2.4.2. Изведени именки (nomi derivati)

Овие именки, за разлика од основните, се составени од една основна именка (или од нејзиниот корен) и соодветна наставка (префикс или суфикс). При тоа се добива нов збор кој има поинакво значење од она на основната именка. На пример: *fiore – fioraio, fiorista; preside – vicepreside* и сл.

Најпродуктивни суфикси во италијанскиот јазик кои служат за образување на изведени именки се:

- Суфикси што означуваат професии и занаети

-**aio/-aia**: giornale – giornalista, benzina – benzinaio,
-**iere/-iera**: camera – cameriere, banca – banchiere,
-**tore/-trice**: lavoro – lavoratore, calcio – calciatore,
-**ante**: governo – governante, canto – cantante,
-**ino/-ina**: posta – postino,
-**ista**: musica – musicista, auto – autista.

- Суфикси што означуваат предмети и инструменти

-**aglio**: vento – ventaglio,
-**iera**: sale – saliera.

- Суфикси што означуваат квалитет

-**aggine**: stupido – stupidaggine,
-**anza/-enza**: cittadino – cittadinanza,
-**ezza**: bello – bellezza,
-**izia**: avaro – avarizia.

- Суфикси што означуваат материја

-**ina**: medico – medicina, gelato – gelateria.

- Суфикси што означуваат места

-**aio/a**: pollo – pollaio, pietra – pietraia.

Најпродуктивни префикси за образување изведени именки се:

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

a- (негативно значење): l'anormale,
a(d)- (близу): l'accostamento,
ante-/anti- (пред, напред): anticonformista, anteposizione,
anti- (против): antiruggine,
de-/di- (оддалечување): dimissione,
dis- (негативно значење): disordine,
e-/es-/ex-/extra- (оддалечување): exministro, espatrio,
con- (заедно): concorrenza,
in- (внатре): immaginazione,
mis- (негативно значење): miscredenza,
pre- (пред): prefazione,
re-/ri- (одново): reintegrazione, rinnovo,
s- (негација, оддалечување): sfiducia,
sopra-/sovra- (преку): soprannumero,
sub- (под): subnormale, subacqua,
super- (над): superuomo,
ultra- (пре): ultravelocità.

2.4.3. Изменети именки (nomi alterati)

Изменетите именки се составени исто така од коренот на основната именка и одреден суфикс кој не го менува целосно значењето на новоформиранiot збор, туку му дава одредена нијанса на значењето. Во италијанскиот јазик изменетите именки се делат на 4 групи:

- **Деминутиви (diminutivi)** – означуваат нешто мало

-ino: panino,
-icino: cuoricino,
-etto: libretto,
-ello: bambinello,
-icello: orticello,
-icciolo: porticciolo.

- **Аугментативи (accrescitivi)** – означуваат нешто големо

-one: librone, ragazzone,
-accione: omaccione.

- **Галовни (vezzeggiativi)** – означуваат нешто мало, нагалено, мило

-uccio: cavaluccio,
-olo: figliolo,
-otto: bambinotto,
-acchiotto: orsacchiotto,
-uzzo: labbruzzo.

- **Пејоративи (peggiorativi o dispregiativi)** – означуваат потсмев, понижување

-accio: ragazzaccio,
-astro: medicastro,
-ucolo: poetucolo,
-uncolo: ladruncolo,
-iciattolo: fiumiciattolo.

Постојат одредени именки што завршуваат на некој од следните суфикси: *-one*, *-ino*, *-accio*, меѓутоа не се работи за изменети именки, туку за основни именки. Овие именки во италијанскиот јазик се познати под името **falsi alterati**. Такви се, на пример, следните именки:

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

bottone, mattone, burrone, lampone, torrone, montone, tifone, bottino, tacchino, merluzzo, focaccia, covone, bertuccia, fustino, postino, limone, mulino, lupino, visone и др.

2.4.4. Сложени именки (nomi composti)

Сложените именки се формираат со соединување на два или повеќе зборови. На пример: *pesce* (именка) + *sane* (именка) → *pescesane* (сложена именка).

Овие именки можат да бидат составени од:

- Именка + именка

Сложените именки составени од две именки од ист род во множина ја менуваат само наставката од втората именка:

Именка + именка	Еднина	Множина
il ferro + la via	la ferrovia	le ferrovie
l'arco + il baleno	l'arcobaleno	gli arcobaleni
il cavolo + il fiore	il cavolfiore	i cavolfiori
la madre + la perla	la madreperla	le madreperle
l'auto + la strada	l'autostrada	le autostrade

Доколку именките се од различен род, во множина се менува само првата именка:

Именка + именка	Еднина	Множина
il pesce + la spada	il pesc spada	i pesc spada

Постојат различни начини за формирање множина кај сложените зборови во чиј состав влегува именката *capo*:

- Во множина се менува само вториот елемент кога е носител на значењето и има поважна функција од именката *capo*.

Именка `capo` + именка	Еднина	Множина
il capo + il giro	il capogiro	i capogiri
il capo + il lavoro	il capolavoro	i capolavori
il capo + il luogo	il capoluogo	i capoluoghi
il capo + il verso	il capoverso	i capoversi

- Кога именката *capo* значи „личност што е на чело на нешто“, тогаш во множина се става првиот елемент бидејќи е најважниот елемент во сложенката кој има функција на подмет.

Именка „capo“ + именка	Еднина	Множина
il capo + la banda	il capobanda	i capibanda
il capo + la classe	il capoclasse	i capiclasse
il capo + il gruppo	il capogruppo	i capigruppo
il capo + la famiglia	il capofamiglia	i capifamiglia
il capo + la lista	il capolista	i capilista
il capo + la scuola	il caposcuola	i capiscuola
il capo + la squadra	il caposquadra	i capisquadra
il capo + la stazione	il capostazione	i capistazione
il capo + l'ufficio	il capoufficio	i capiufficio

Во женски род множина овие именки не се менуваат: *la capoclasse – le capoclasse*,

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

la caposquadra – le caposquadra итн.

- Именка + придавка

Кај овие сложенки во множина се менуваат и двата збора:

Придавка + именка	Еднина	Множина
la terra + cotta	la terracotta	le terrecotte
la cassa + forte	la cassaforte	le casseforti
il pelle + rossa	il pellerossa	i pellirosse (или: i pellerossa)

Исклучок: il palcoscenico – i palcoscenici, il pianoforte – i pianoforti

- Придавка + именка

Доколку сложенката е составена од придавка следена од именка, во множина се менува само вториот збор односно именката:

Придавка + именка	Еднина	Множина
basso + il rilievo	il bassorilievo	i bassorilievi
gentile + l'uomo	il gentiluomo	i gentiluomini
franco + il bollo	il francobollo	i francobolli
basso + il piano	il bassopiano	i bassopiani
basso + il rilievo	il bassorilievo	i bassorilievi

Исклучок: il bassofondo – i bassofondi (o i bassifondi), il purosangue – i purosangue, la mezzaluna – le mezzelune, la mezzanotte – le mezzenotti

- Придавка + придавка

Кај овие сложени зборови кои се составени од две придавки, во множина се менува само вториот збор:

Придавка + придавка	Еднина	Множина
sordo + muto	il sordomuto	i sordomuti
chiaro + scuro	il chiaroscuro	i chiaroscuro

- Глагол + именка

Кај овие сложенки постојат неколку начини на формирање множина:

Глагол + именка	Еднина	Множина
Ако именката е во множина сложенката останува непроменета		
accendere + i sigari	l'accendisigari	gli accendisigari
cavare + i tappi	il cavatappi	i cavatappi
guastare + le feste	il guastafeste	i guastafeste
portare + gli ombrelli	il portaombrelli	i portaombrelli
stuzzicare + i denti	lo stuzzicadenti	gli stuzzicadenti
lustrare + le scarpe	il lustrascarpe	i lustrascarpe

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

Ако именката е во еднина, во тој случај истата се менува во множина доколку е од машки род, а останува непроменета доколку е во женски род		
battere + il becco	il battibecco	i battibecchi
parare + il fango	il parafango	i parafanghi
passare + il porto	il passaporto	i passaporti
parare + il fulmine	il parafulmine	i parafulmini
aspirare + la polvere	l'aspirapolvere	gli aspirapolvere
cacciare + la vite	il cacciavite	i cacciavite или: i cacciaviti
portare + la cenere	il portacenere	i portacenere
salvare + la gente	il salvagente	i salvagente или: i salvagenti

Исклучок: l'asciugamano – gli asciugamani

- Глагол + глагол или глагол + прилог

Именките составени од две глаголски форми или една глаголска форма и еден прилог, во множина не се менуваат:

Глагол + глагол / глагол + прилог	Еднина	Множина
salire + scendere	il saliscendi	i saliscendi
andare + venire	l'andirivieni	gli andirivieni
pigiare + pigiare	il pigiapigia	i pigiapigia
dormire + vegliare	il dormiveglia	i dormiveglia
posare + piano	il posapiano	i posapiano

- Предлог (или прилог) + именка

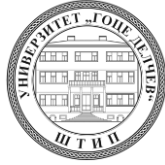
Именките формирани од еден предлог или прилог и една именка всушност не претставуваат вистински сложени туку еден вид на префиксирани форми или зборови во чиј состав влегува и еден префикс. Кај нив не постои строго утврдено правило за формирање множинска форма. Некои од нив не ја менуваат формата, други, пак, во множина го менуваат вториот елемент или именката:

Предлог (или прилог) + именка	Еднина	Множина
dopo + la scuola	il doposcuola	i doposcuola
retro + la terra	il retroterra	i retroterra
senza + il tetto	il senzatetto	i senzatetto
dopo + il pranzo	il dopopranzo	i dopopranzi
sotto + il passaggio	il sottopassaggio	i sottopassaggi
sotto + la veste	la sottoveste	le sottovesti
contro + attacco	il contrattacco	i contrattacchi
sopra + nome	il soprannome	i soprannomi

- Прилог + придавка

Кај овие сложени именки во множина се менува само придавката:

Прилог + придавка	Еднина	Множина
sempre + verde	il sempreverde	i sempreverdi

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

- Прилог + глагол

Сложените именки составени од прилог и глагол во множина не се менуваат:

Прилог + глагол	Еднина	Множина
il benestare	il benestare	i benestare

Постојат исто така и некои сложени зборови што се формирани од три елемента, односно од две именки и еден предлог: *ficodindia*, *fiordaliso*, *messinscena*, *pomodoro*. Во множина ги имаат следните форми: *fichidindia*, *fiordalisi*, *messinscene*. Именката *pomodoro* бележи три форми за множина: *potodori* (најчеста употреба), *potidori* и *potodoro*.

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

3. ПРИДАВКАТА ВО ИТАЛИЈАНСКИОТ ЈАЗИК

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

Вовед

Терминот придавка или *aggettivo* потекнува од латинската форма *nomen adiectivum* која означува „збор што се додава“. Оттука произлегува нејзината основна карактеристика: збор што се додава на друг збор за да го објасни подобро. На пример, во реченицата: *Quando la cara, vecchia Mrs. Hay tornò in città dopo essere stata dai Burnell, mandò alle bambine una casa per le bambole*, придавките *cara* и *vecchia* се додаваат на сопствената именка *Hay* со цел да го надополнат значењето на истата, односно означуваат одредена карактеристика за таа личност.

Придавката е збор којшто се менува во род и број и ја придружува именката за да ја определи или да даде некоја карактеристика на истата.

3.1. Функции на придавката

Придавките во италијанскиот јазик се јавуваат со следните две функции:

- **Атрибутивна (*funzione attributiva*)** – придавката има атрибутивна функција кога е директно поврзана со именката на која се однесува:

Пр.: Marco ha un'automobile *veloce*.

- **Предикативна (*funzione predicativa*)** – кога придавката не е директно поврзана со именката, туку индиректно, со посредство на некој од следните глаголи: *essere*, *diventare*, *sembrare* и др. При тоа, таа може да се однесува на субјектот во реченицата или на директниот предмет:

Пр.: L'automobile di Marco è *veloce*.

Reputo Carlo *inadatto*.

Во првиот пример, придавката се однесува на именката *automobile* која има функција на подмет во реченицата, додека во вториот пример се однесува на именката *Carlo*, која, пак, е во функција на директен објект.

3.2. Класификација на придавките во италијанскиот јазик

Според информацијата којашто ја даваат придавките се делат на две големи групи: квалитативни или описни придавки и определени придавки. **Квалитативни придавки или *aggettivi qualificativi*** се додаваат на именката со цел да означат некоја нејзина карактеристика или квалитет. Со помош на овие придавки се надополнува одредена карактеристика на некоја личност, предмет, животно, дејство или идеја. Се делат на:

- основни (*Aggettivi primitivi*),
- изведени (*Aggettivi derivati*),
- изменети (*Aggettivi alterati*),
- сложени (*Aggettivi composti*),
- партиципни (*Aggettivi participali*),
- придавки со функција на именка (*Aggettivi con valore di sostantivo*),
- придавки со функција на прилог (*Aggettivi con valore avverbiale*).

Определените придавки или *aggettivi determinativi o indicativi* се додаваат на именката за подобро да го определат значењето на истата. Со помош на нив, попрецизно се определува идентитетот на некоја личност, предмет, животно или дејство. Се делат на:

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

- присвојни (Aggettivi possessivi),
- показни (Aggettivi dimostrativi),
- неопределени (Aggettivi indefiniti),
- бројни (Aggettivi numerali),
- прашални (Aggettivi interrogativi),
- извични (Aggettivi esclamativi).

3.2.1. Квалитативни придавки (Aggettivi qualificativi)

Квалитативните придавки се додаваат на именката за да изразат некој нејзин квалитет или одредена карактеристика по која тие се разликуваат од другите. Ако кажеме, на пример: // *ragazzo corre velocemente*, именката *ragazzo* се однесува на некое момче генерално, без да определи кое е и какво е тоа момче. Доколку на оваа именка додадеме соодветна квалитативна придавка, како, на пример: *il ragazzo italiano, alto, elegante*, веќе е јасно дека станува збор за точно определено момче кое ја има таа карактеристика искажана со придавката. Овие придавки може да означуваат кој било аспект од реалноста или од фантазијата, како, на пример:

форма: rettangolare, sferico, romboidale,
боја: rosso, verde, giallo,
димензија: largo, piccolo, grande,
време: settimanale, diurno, recente,
место: marino, urbano, montano,
материја: dorato, ligneo, marmoreo,
чувство: felice, triste, allegro,
морално однесување: onesto, buono, maleducato.

Исто така може да се однесуваат на некое од петте сетила:

вид: bianco, nero, buio, bello,
слух: sonoro, forte, debole, muto,
допир: liscio, morbido, caldo, ruvido,
вкус: dolce, salato, amaro, piccante,
мирис: profumato, fragrante, puzzolente.

За квалитативните придавки е карактеристично тоа што некои од нив со тек на време изумираат од употреба, а место нив се раѓаат други нови. Така, на пример, придавките *matusa, autarchico, avanguardista* сè повеќе се губат од употреба, а придавките, пак, *extracomunitario, computerizzato, videodipendente, multimediale, informatico, destabilizzante* и други, почнале од скоро да се користат во јазикот.

3.2.1.1. Родот и бројот на квалитативните придавки

Придавките во италијанскиот јазик припаѓаат на групата менливи зборови и се согласуваат во род и број со именката на која се однесуваат:

Пр.: bambino alt-o, bambini alt-i,
 bambina alt-a, bambine alt-e.

Менливите придавки во италијанскиот јазик се делат на две групи:

- Придавките од прва група (prima classe) – имаат четири различни форми, две за машки и женски род и две за еднина и множина:

Прва група	еднина	множина	пример
машки род	-o	-i	alto/alti
женски род	-a	-e	alta/alte

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

- Придавки од втора група (seconda classe) – имаат само две форми, една за машки и женски род еднина и една за машки и женски род множина:

Втора група	еднина	множина	пример
машки и женски род	-e	-i	grande/grandi

Забелешка: Придавките кои завршуваат на наставките *-ista*, *-cida* и *-ita* имаат една форма за машки и женски род еднина, а две форми за множина (една за машки род и една за женски род):

	род	еднина	множина	пример
придавки на <i>-ista</i>	машки род	-a	-i	ragazzo egoista/ragazzi egoisti
	женски род	-a	-e	ragazza egoista/ragazze egoiste
придавки на <i>-cida</i>	машки род	-a	-i	istinto suicida/istinti suicidi
	женски род	-a	-e	volontà omicida/volontà omicide
придавки на <i>-ita</i>	машки род	-a	-i	uomo ipocrita/uomini ipocriti
	женски род	-a	-e	reazione ipocrita/reazioni ipocrite

3.2.1.2. Формирање на множина кај квалитативните придавки

За формирање на множина кај овие придавки се применуваат истите правила кои веќе ги споменавме кога зборувавме за именките.

Еднина	Множина	Примери	Исклучоци
-co	-chi (акцент на вториот слог)	bianco – bianchi	greco – greci
	-ci (акцент на третиот слог)	magico – magici	carico – carichi
-go	-ghi	largo – larghi analogo – analoghi	
-logo -fago	-gi	astrologo – astrologi antropofago – antropofagi	
-io	-i (неакцентиран вокал i)	serio – seri proprio – propri	
	-ii (акцентиран вокал i)	pio – pii natio – natii	
-cia -gia	-cie/-gie (вокал пред c/g)	grigia – grigie	
	-ce/-ge (согласка пред c/g)	saggia – sagge	
Сложени придавки	Се менува само вториот збор	sordomuto – sordomuti bianconero – bianconeri	
Неменливи придавки			
Придавки		Примери	
pari, dispari, impari		numero/numeri pari cifra/cifre dispari	
perbene, dabbene, dappoco		ragazzo/ragazzi perbene signora/signore dabbene	
antinebbia, antifurto		dispositivo/dispositivi antifurto luce/luci antinebbia	
marrone, indaco, viola, rosa, ciclamino		maglia/pantaloni rosa gonna/calze viola	

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

snob, zulù	uomo/uomini snob villaggio/villaggi zulù
verdescuro, giallolimone	abito/abiti verdescuro vernice/vernici giallolimone

3.2.1.3. Согласување на квалитативната придавка со именката

Придавките во италијанскиот јазик се согласуваат во род и број со именката на која се однесуваат:

Пр.: Nel giardino c'è un gigli-o profumat-o.
Nel giardino c'è una ros-a profumat-a.
Nel giradino ci sono gigl-i profumat-i.
Nel giardino ci sono ros-e profumat-e.

Ако придавката се однесува на повеќе именки од ист род (во еднина, во множина или мешано), тогаш таа се согласува по род со именките и се става во множина:

Пр.: Nel giardino ci sono gigl-i e tulipan-i profumat-i.
Nel giardino ci sono ros-e e viol-e profumat-e.

Доколку, пак, придавката се однесува на повеќе именки во еднина што имаат различен род, во тој случај истата се става во машки род множина:

Пр.: Nel giardino ci sono un gigli-o e una ros-a profumat-i.

Ако именките на кои се однесува придавката се со различен род (во еднина, во множина или мешано), тогаш придавката се става во машки род множина или, пак, се согласува по род со именката која стои поблиску до неа:

Пр.: Nel giardino ci sono gigl-i e ros-e profumat-i.
Nel giardino ci sono gigl-i e ros-e profumat-e.

Забелешка: Во овој случај се преферира употреба на именката во машки род множина за да не дојде до недоразбирање. Така, во примерот погоре не е доволно јасно дали се миризливи само розите или и криновите.

Согласување на придавките bello, buono, grande и santo					
	Пред z, ps, gn, x, s+согласка	Пред други согласки	Пред самогласка	Пред именки од женски род	По именката
bello	bello zaino, psicologo, scoglio begli zaini psicologi, scogli	bel cane, libro viso bei cani, libri, visi	bell' uomo, armadio, emporio begli uomini armadi, empori	bella donna bell' amica belle donne, amiche	cane, viso, libro bello cani, visi, libri belli
grande	grande zaino, specchio grandi zaini, specchi	gran / grande sogno, pranzo, fascino grandi sogni, pranzi, fascini	grand`/grande amico, amore grandi amici, amori	gran / grande donna, storia grand`/grande amica, isola	sogno, pranzo, fascino grande sogni, pranzi, fascini grandi

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

				grandi donne, storie, amiche, isole	
buono	buono zio, psichiatra, scherzo buoni zii, psichiatri, scherzi	buon padre, biscotto, gatto buoni padri, biscotti, gatti	buon amico, umore buoni amici, umori	buon' (buona) amica, buona zia, torta buone amiche, zie, torte	padre, biscotto, gatto buono padri, biscotti, gatti buoni
santo	santo Stefano (само пред c+согласка) santi Stefano e Luigi	san Giulio, Francesco, Saverio santi Pietro e Paolo	sant' Antioco santi Aimo e Vermondo	santa Paola sant' Adele sante Teresa e Maria	

3.2.1.4. Местото на квалитативните придавки

Квалитативните придавки во италијанскиот јазик можат да стојат пред и зад именката. Некогаш местото на придавката не игра улога во значењето, а понекогаш го менува целосно значењето или придодава некакви нијанси во значењето. Обично, ако придавката стои пред именката нејзината функција е да опише нешто, да ја разубави, да ја збогати именката. Во овој случај придавката има помала вредност или има **дескриптивна функција (funzione descrittiva, accessoria)**. Ако, пак, стои зад именката добива поголемо значење и нејзината функција е конкретна, реална, објективна или има **разликувачка функција (funzione distintiva, restrittiva)**.

Пр.: La *bianca* neve ha ricoperto pianure e montagne.
Ho consultato l'orario *ferroviario*.

Во првиот пример придавката ја опишува именката, го надополнува нејзиното значење, но доколку ја отстраниме нема да се промени многу смислата на реченицата. Во вториот пример, пак, придавката има многу значајна улога, односно ја определува прецизно именката и ако ја тргнеме реченицата ќе добие поинакво значење.

Кога именката е придружувана од две или повеќе придавки, пред именката стои придавката која има субјективно значење или изразува нечиј личен став, додека зад именката стои придавката со објективно, реално значење:

Пр.: Ho comprato una *bella* giacca *sportiva*.
Ho visto un *divertente* film *americano*.

Доколку и двете придавки имаат субјективно или објективно значење, во тој случај се ставаат и двете пред или зад именката:

Пр.: Ho appena mangiato una *grande* e *gustosa* pizza.
Ho visto un'automobile *nuova* e *lucente*.

3.2.1.5. Видови на квалитативни придавки

Како што веќе споменавме погоре, квалитативните придавки во италијанскиот јазик се класифицираат на следниот начин:

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

- **Основни придавки (aggettivi primitivi)**

Овие придавки се составени само од корен (la radice) и наставка (la desinenza):

Пр.: uomo *alto* – uomini *alti*,
donna *alta* – donne *alte*,
ragazzo *gentile* – ragazzi *gentili*,
ragazza *brava* – ragazze *brave*.

- **Изведени придавки (aggettivi derivati)**

Изведените придавки се составени од корен или основа на кој се додава одреден префикс или суфикс. Можат да бидат изведени од:

- Други придавки со додавање на некој префикс:

Пр.: capace + in- → incapace,
continuo + dis- → discontinuo,
laureato + neo- → neolaureato.

- Именки со додавање на соодветен суфикс:

Пр.: poeta + -ico → poetico,
musica + -ale → musicale,
dolore + -oso → doloroso.

- Глаголи со додавање на некој суфикс:

Пр.: amare + -abile → amabile,
temere + -ibile → temibile.

- **Изменети придавки (aggettivi alterati)**

Изменетите придавки не го менуваат комплетно основното значење на придавката, туку изразуваат одредени нијанси во значењето. При тоа се користат истите суфикси како и кај изменетите именки:

Пр.: Суфикси со деминутивно значење: -ino, -etto, -ello (piccolino, poverino).
Суфикси со аугментативно значење: -one, -accione, -acchione (grassone, furbacchione).
Суфикси со пејоративно значење: -astro, -accio, -ucolo (furbastro, poveraccio).
Суфикси со галовно значење: -otto, -occio, -uccio (sempliciotto, grassoccio, calduccio).

- **Сложени придавки (aggettivi composti)**

Сложените придавки се составени од два или повеќе елемента, и тоа: две придавки (agrodolce, sacrosanto, variopinto) или еден префикс и една придавка (automunito, internazionale, teledipendente, aerodinamico).

Овие придавки во множина го менуваат само финалниот вокал:

Пр.: variopint-o – variopint-i,
sudamerican-a – sudamerican-e,
italo-american-o – italo-american-i.

- **Партиципни придавки (aggettivi participali)**

Овие придавки произлегуваат од партиципот на сегашното време и партиципот на минатото време (participio presente / participio passato):

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

Пр.: ragazzo *attraente* (партицип на сегашното време од глаголот *attrarre*),
finestra *aperta* (партицип на минатото време од глаголот *aprire*).

Според функцијата која ја извршуваат квалитативните придавки се делат на:

- Придавки со функција на именка (*aggettivi con valore di sostantivo*).

Основната функција на придавката е да ја придружува именката за да ја опише или определи подобро. Понекогаш таа може да стои самостојно во реченицата и да врши функција на именка:

Пр.: *I ricchi spesso sono invidiati dai poveri.*

Во примерот двете придавки *ricchi* и *poveri* имаат функција на именка и се нарекуваат поименчени придавки или *aggettivi sostantivati*. Поименчените придавки секогаш се претходени од член или од некоја неопределена или бројна придавка и стојат самостојно во реченицата, без присуство на некоја именка:

Пр.: *I poveri soffrono.*
Alcuni giovani sono insopportabili.
Quattro stranieri sono in fuga.

- Придавки со функција на прилог (*aggettivi con valore avverbiale*).

Кога придавката се однесува на некој глагол, а не на некоја именка, и притоа го менува или го карактеризира подобро, врши функција на прилог:

Пр.: *Camminiamo piano.* (= *lentamente*).
Parliamoci chiaro. (= *chiaramente*).

3.2.1.6. Степенување на квалитативните придавки

Со квалитативната придавка се изразува квалитетот на именката, но исто така и степенот во кој тој квалитет е поседуван. Станува збор за различен степен на интензитет на квалитативната придавка.

Пр.: *Carlo è simpatico.*
Carlo è più simpatico di Marco.
Carlo è meno simpatico di Marco.
Carlo è simpatico come Marco.
Carlo è il più simpatico di tutti.
Carlo è simpaticissimo.

Во горенаведените примери е употребена квалитативната придавка *simpatico* која искажува одреден квалитет на именката, но со различен степен на интензитет. Во италијанскиот јазик постојат три степени на споредување кај квалитативните придавки: позитив или *grado positivo* – придавката го искажува само квалитетот на именката без при тоа да прецизира во која мера е поседуван и без да прави споредба со квалитетот на друго лице или предмет (*Mario è onesto*; *Il libro è vecchio*), компаратив или *grado comparativo* – се споредуваат две лица или два предмета, односно се искажува во колкава мера или степен се ставени во споредба два или повеќе изрази (*Marco è più bravo di Paolo*; *Questo libro è più vecchio di quello*) и суперлатив или *grado superlativo* – придавката искажува квалитет што го поседува именката во највисок степен (*Marco è il più bravo di tutti*; *Questo libro è il più vecchio*).

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

• **Компаратив (Grado comparativo)**

Придавката многу често се употребува за да изрази споредба меѓу два елемента кои можат да бидат две именки, две придавки или два глагола:

Пр.: Il *gioco* è meno istruttivo della *lettura*.
Questo cibo è più *gustoso* che *nutriente*.
Divertirsi è più bello che *studiare*.

Компаративот служи за споредување на два термина врз основа на одреден квалитет што е поседуван од двата или, пак, врз основа на различни квалитети на еден единствен термин.

Questo libro è più avvincente di un film.

Прв термин
на споредба

Втор термин
на споредба

Понекогаш може да биде изоставен вториот термин на споредување затоа што истиот се подразбира од контекстот:

Пр.: Oggi il tempo è meno bello.

Постојат три вида на компаратив: компаратив на поголема вредност (comparativo di maggioranza), компаратив на помала вредност (comparativo di minoranza) и компаратив на еднаква вредност (comparativo di uguaglianza).

- **Компаратив на поголема вредност**

Кај овој тип на компаратив првиот термин на споредба е поголем од вториот, односно квалитетот на првиот термин на споредба е присутен во поголема мера отколку во вториот. Се образува со прилогот *più* пред квалитативната придавка во позитив и сврзникот *che* или предлогот *di* пред вториот термин на споредба:

Пр.: Il cane è *più* affettuoso *del* gatto.

Предлогот *di* се употребува пред именка или замена, доколку пред нив нема некој предлог, и пред некој прилог. Сврзникот *che*, пак, се користи кога се споредуваат два глагола, две придавки, два прилога или кога пред именките или заменките кои се споредуваат има некој предлог:

Пр.: La borsa è più costosa *delle scarpe*.
Il tuo quadro è più bello *del mio*.
È più riflessivo *di prima*.
Mario è più *intelligente che studioso*.
Andare al mare è più interessante *che restare* a casa.
L'aereo è un mezzo di trasporto più *veloce che sicuro*.
Agisce più *istintivamente che razionalmente*.
Lo fece più *per dovere che per suo piacere*.

- **Компаратив на помала вредност**

Кај овој тип на компаратив првиот термин на споредба е помал од вториот термин, односно квалитетот на првиот термин на споредба е присутен во помала мера од оној во вториот термин. Се образува со прилогот *meno* пред првиот термин и сврзникот *che* или предлогот *di* пред вториот термин:

Пр.: La lumaca è *meno* veloce *della* tartaruga.

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

Компаративот на поголема вредност и компаративот на помала вредност можат да бидат засилени со прилозите: *molto, tanto, troppo, assai, parecchio*, или ослабени со прилозите: *un po', un tantino*.

- Компаратив на еднаква вредност

Кај компаративот на еднаква вредност двата термина на споредба се со ист интензитет, односно квалитетот е подеднакво присутен во двата термина на споредба. Се образува со додавање на формите *tanto, così* или *non meno*, пред првиот термин на споредба и соодветната корелативна форма *quanto, come* или *che (di)*, пред вториот термин на споредба:

Пр.: Il tuo quadro è *tanto* bello *quanto* il mio.
Il tuo quadro è *così* bello *come* il mio.
Il tuo quadro è *non meno* bello *del* mio.

Формите *tanto, così* и *non meno* можат да се изостават:

Пр.: Il tuo quadro è bello *quanto* il mio.

- **Суперлатив (Grado superlativo)**

Суперлативот е највисок степен на интензитет. Во италијанскиот јазик постојат два вида на суперлатив: релативен или *superlativo relativo* и апсолутен или *superlativo assoluto*.

- Релативен суперлатив

Изразува највисок или најнизок степен на квалитет во однос на една група. Се образува со додавање на една од следните форми: *il più (meno), la più (meno), i più (meno), le più (meno)* пред придавката во позитив, а пред елементот во однос на кој се прави споредбата се додаваат следните предлози или предлошки изрази: *di, tra, fra, in mezzo a*:

Пр.: Il giaguaro è *il più* veloce *di* tutti gli animali, la lumaca invece è *la meno* veloce.
Lui è *il più* alto *di* tutti.
Fra tutti i miei compagni di classe tu sei *il più* antipatico.

Определениот член може да стои и пред именката која се споредува:

Пр.: Dante fu *il poeta più* grande *del* Medioevo.

- Апсолутен суперлатив

Изразува највисок степен на квалитет без споредба со други лица или предмети, односно не постои втор термин на споредување. Постојат повеќе начини на кои се образува овој тип на суперлатив:

- Со додавање на суфиксот *-issimo/a/i/e* на основата на придавката во позитив:

Пр.: *bellissimo, altissimo, grandissimo*

Кај некои придавки, под влијание на латинскиот јазик, апсолутниот суперлатив се формира со наставките *-errimo* и *-entissimo*:

Пр.: *acre + -errimo → acerrimo,*
aspro + -errimo → asperrimo,
celebre + -errimo → celeberrimo,
integro + -errimo → integerrimo,
misero + -errimo → miserrimo,
salubre + -errimo → saluberrimo,
maledico + -entissimo → maledicentissimo,

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

benefico + *-entissimo* → beneficentissimo,
 benevolo + *-entissimo* → benevolentissimo,
 malevolo + *-entissimo* → malevolentissimo,
 munifico + *-entissimo* → munificentissimo.

Сепак, овие наставки за образување апсолутен суперлатив се користат повеќе во повисокиот стил на изразување. Во секојдневниот говор се преферира аналитичката употреба (со парафразирање): *molto celebre, assai benefico* и сл.

- Пред придавката се става некој од следните прилози: *molto, tanto, assai, affatto, troppo, estremamente, incredibilmente, immensamente, sommamente, davvero, proprio, veramente*, како на пример:

Пр.: Non sei *affatto* simpatico.

Tu sei *molto* gentile.

Mi sembra un compito *assai* difficile.

- Со повторување на квалитативната придавка:

Пр.: L'alpinista cammina *lento lento* sul sentiero.

- Со додавање на придавката на некој од следните префикси: *stra-, extra-, sopra-, sovra-, arc-, ultra-, super-, iper-*, како во следниот пример:

Пр.: La sala è *strapiena* di gente.

- Со додавање на друга придавка во позитив која има слично значење и има за цел да го засили значењето на првата:

Пр.: Sono davvero stanco *morto*.

Marco è tornato a casa ubriaco *fradicio*.

Maria è innamorata *cotta* di Giovanni.

- Со додавање на соодветната форма на придавката *tutto* пред придавката во позитив:

Пр.: Sono *tutto* bagnato.

Mi si avvicinò *tutta* tremante.

Некои придавки во италијанскиот јазик, во своето основно значење содржат нешто во највисок степен или означуваат некој константен квалитет, како материја, потекло, форма, време и сл. Такви се следните придавки: *colossale, enorme, eccezionale, fantastico, immenso, unico, straordinario, formidabile, cubico, chimico, italiano, immortale, mortale, infinito, rettangolare, mensile, medievale, cristiano, estivo* и сл. Кај овие придавки нема степенување.

- **Органски форми на компаратив и суперлатив (Comparativi e superlativi organici)**

Придавките *buono, cattivo, grande, piccolo, alto* и *basso*, освен нормалните форми за компаратив и суперлатив имаат и специјални форми или т.н. органски форми за формирање на нив кои ги наследиле од латинскиот јазик:

Позитив	Компаратив	Релативен суперлатив	Апсолутен суперлатив
buono	migliore	il migliore	ottimo
cattivo	peggiore	il peggiore	pessimo
grande	maggiore	il maggiore	massimo
piccolo	minore	il minore	minimo
alto	superiore	il superiore	supremo
basso	inferiore	l'inferiore	infimo

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

Пр.: Questo gelato è *migliore* di quello che ho fatto ieri,

или

Questo gelato è *più buono* di quello che ho fatto ieri.

Il tuo gelato è *ottimo*,

или

Il tuo gelato è *il più buono/molto buono/buonissimo*.

Особено треба да се внимава да не се мешаат органските форми со обичните форми за компаратив и суперлатив:

погрешно	правилно
più migliore	più buono/migliore
più ottimo	il migliore/il più buono
ottimissimo	ottimo/buonissimo

Од латинскиот јазик потекнуваат и некои други органски форми на компаратив и суперлатив кои немаат форма во позитив:

компаратив	суперлатив
anteriore	-
citeriore	-
esteriore	estremo
inferiore	infimo
interiore	intimo
posteriore	postremo (postumo)
-	primo
-	prossimo
superiore	supremo (sommel)
ulteriore	ultimo

Паровите *esteriore-estremo*, *inferiore-infimo*, *interiore-intimo*, *superiore-supremo (sommel)* понекогаш се употребуваат како форми за компаратив и суперлатив од придавките *esterno*, *basso*, *interno*, *alto*.

Формите за компаратив *ulteriore* и *citeriore* се употребуваат во некои историски региони:

Пр.: Gallia *citeriore*.

Gallia *ulteriore*.

Формите *anteriore*, *posteriore*, *postumo*, *ulteriore*, *ultimo*, *primo*, *prossimo* потекнуваат од латинските компаративи и суперлативи коишто немаат форма за позитив, но говорителите ги чувствуваат како придавки во позитив:

Пр.: le zampe *anteriori*. - Предните нозе на некое животно.

la ruota *posteriore* destra. - Задното десно тркало.

un *ulteriore* avviso. - Дополнително предупредување.

un libro *postumo*. - Книга издадена постхумно.

il *primo* giorno dell'anno. - Првиот ден од годината.

l'estate *prossima*. - Идното лето.

Некои од овие форми дозволуваат формирање на апсолутен суперлатив:

Пр.: I *primitissimi* giorni del mese. - Најпрвите денови од месецот.

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

3.2.2. Определени придавки (Aggettivi determinativi)

Определените придавки служат за да ја определат именката на која се однесуваат во однос на поседувањето, бројноста, количината, сместувањето во просторот и сл. Се разликуваат од квалитативните придавки по тоа што не може да се формираат нови определени придавки со додавање на одреден суфикс или префикс и најголем дел од нив имаат функција и на замена.

Пр.: Il *mio* amico si chiama Marco.
Ho ricevuto solo *qualche* telefonata.
Questa matita è senza punta.
Quale disegno dobbiamo fare?
Ho solo *diecimila* lire.

Во италијанскиот јазик овие придавки можат да се поделат во две групи. Првата група се познати под името **придавки за идентификување или препознавање (gli aggettivi identificativi)**. Тие означуваат некои посебни карактеристики на една личност, на еден предмет или некоја идеја и со тоа ги изделуваат од останатите именки. На оваа група припаѓаат следните придавки:

- Присвојни придавки (gli aggettivi possessivi): mio, suo, vostro.
- Показни придавки (gli aggettivi dimostrativi): questo, quello, stesso.
- Прашални придавки (gli aggettivi interrogativi): quale? quanto?
- Извични придавки (gli aggettivi esclamativi): quanti! che!

Втората група се нарекуваат **квантитативни придавки (gli aggettivi quantitativi)** и тие означуваат точно определена или општа количина на она за кое се зборува. Тука припаѓаат следните придавки:

- Неопределени придавки (gli aggettivi indefiniti): molti, nessuno, altri.
- Бројни придавки (gli aggettivi numerali): uno, due, il primo, quattro volte.

3.2.2.1. Присвојни придавки (Aggettivi possessivi)

Присвојните придавки се употребуваат за да го означат лицето на кое припаѓа одреден предмет, идеја, лице или животно. Во италијанскиот јазик се среќаваат следните форми:

лице	еднина		множина	
	машки род	женски род	машки род	женски род
io	mio	mia	miei	mie
tu	tuo	tua	tuoi	tue
lui (lei)/Lei	suo/Suo	sua/Sua	suoi/Suoi	sue/Sue
noi	nostro	nostra	nostri	nostre
voi	vostro	vostra	vostr	vostre
loro	loro	loro	loro	loro

Присвојните придавки се согласуваат во род и број со именката на која се однесуваат и пред нив обично се употребува соодветната форма на определениот член, неопределениот член или бројна придавка: la *nostra* automobile, un *mio* libro, i *tuoi* oggetti, molte *sue* cose итн.

Определениот член не се употребува кога придавката се однесува на именка која означува роднинска врска и е употребена во еднина: *mia* madre, *nostro* cugino, *tua* sorella итн. Доколку именката е во множина, задолжително се употребува определен член пред присвојната придавка: *i miei* fratelli, *le vostre* sorelle.

Определениот член секогаш се употребува пред присвојната придавка со именка која означува роднинска врска во следните случаи:

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

- Со присвојните придавки *loro* и *proprio*: *il loro padre, la loro zia, il proprio zio, la propria moglie* итн.
- Доколку придавката стои пред именка која е во изменета или галовна форма: *la mia sorellina, il nostro fratellino, la tua mamma, il vostro babbo* итн.
- Доколку именката е придружена од друга именка или придавка: *la mia cara madre, il mio conte zio* итн.
- Кога именката е оквалификувана од некоја придавка или е определена со некој додаток: *la mia nipote onesta, il tuo zio di Roma* итн.

Присвојните придавки за трето лице *suo, sua, suoi, sue*, се користат само кога поседувачот е еден:

Пр.: *il suo quaderno (di lui o di lei),
la sua valigia (di lui o di lei).*

Кога има повеќе поседувачи тогаш се користи формата *loro*:

Пр.: *il loro quaderno (di loro),
la loro valigia (di loro).*

Освен горенаведените присвојни придавки, во италијанскиот јазик се среќаваат уште две форми на присвојни придавки: *proprio* (сопствен) и *altrui* (на друг, нечиј). Формата *proprio* ја изразува, на позасилен начин, идејата за поседување. Има две форми за еднина (за машки и женски род) и две форми за множина (за машки и женски род). Може да ја замени присвојната придавка за трето лице кога подметот и поседувачот се поклопуваат:

Пр.: *Tuo padre pensa soltanto ai propri interessi.
Hanno fatto il proprio dovere.*

Придавката *proprio* се користи исто така и во следните случаи:

- За да се избегнат недоразбирања околу поседувачот:

Пр.: *Paolo si è intrattenuto con Mario nel proprio ufficio.*

- Во безлични изрази:

Пр.: *Difendere le proprie idee.*

- За засилување на присвојната придавка:

Пр.: *No visto quella cosa son i miei propri occhi.*

- Кога субјектот не е одреден:

Пр.: *Tutti possono esprimere il proprio pensiero.*

Присвојната придавка *altrui* не ја менува својата форма и се употребува секогаш по именката за да означи неодреден поседувач:

Пр.: *Dobbiamo rispettare le opinioni e le cose altrui.*

Присвојната придавка обично стои пред именката на која се однесува: *il mio cappotto, un loro amico, i vostri problem* и сл.

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

Стои по именката во следните случаи:

- Кога треба посебно да се истакне еден израз:

Пр.: Questi sono problemi *vostr*i. (e non nostri, non mi interessano).

- Во извични и вокативни реченици:

Пр.: Amici *miei*!

Mamma *mi*a, che spavento!

- Во посебни изрази и фраземи:

Пр.: Per colpa *vostra* ho perso il treno.

Facciamo a modo *mi*o.

3.2.2.2. Показни придавки (Aggettivi dimostrativi)

Показните придавки имаат функција да ја означат положбата на лицето или предметот за којшто се зборува во просторот, времето или говорот во однос на оној кој зборува или слуша.

Пр.: Во просторот: *Questa* sedia è scomoda, *quella* poltrona invece no.

Во времето: *Questa* mattina ho studiato.

Во говорот: *Queste* parole sono offensive.

Показните придавки ја менуваат својата форма и се согласуваат во род и број со именката на која се однесуваат:

Пр.: Tra *queste* scarpe e *questi* stivali non c'è differenza di prezzo.

Passami *codeste* penne!

*Quell'*uva è dolcissima.

Формите на показните придавки во италијанскиот јазик се следните:

еднина		множина	
машки род	женски род	машки род	женски род
questo	questa	questi	queste
codesto	codesta	codesti	codeste
quello	quella	quegli, quei	quelle

- **Questo**

Оваа показна придавка означува лице или предмет блиску до говорителот:

Пр.: *Questa* bambina cresce a vista d'occhio. (Блискост во просторот.)

Questo pomeriggio vado al cinema. (Блискост во времето.)

Queste minacce non m'intimoriscono. (Блискост во говорот.)

Во говорниот, фамилијарен јазик показната придавка *questo* се крати во следните форми: *'sto*, *'sta*, *'sti*, *'ste*:

Пр.: Con *'sti* quattro soldi cosa vuoi che faccia?

Скратената форма за женски род еднина *'sta* се користи за создавање на следните сложени зборови: *stamattina*, *stanotte*, *stasera*, *stavolta*.

Понекогаш, особено во говорниот јазик, придавката *questo* е засилена со прилозите *qui*, *qua*, кои стојат по именката на која се однесуваат:

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

Пр.: Devo prendere *quest* ombrello *qui* o quell'altro?

- **Codesto**

Показната придавка *codesto* означува лице или предмет блиски до слушателот:

Пр.: Prendi, per favore, *codesto* libro.

Оваа показна придавка најчесто се користи во централните региони на Италија, особено во Регионот Тоскана, како и во бирократскиот јазик:

Пр.: All'illustrissimo signor Presidente di *codesta* sezione del Tribunale.
Dammi *codesta* lettera che è davanti a te.

Во минатото оваа показна придавка се користела со потценувачко значење:

Пр.: *Codesto* uomo è un ladro.
Guardate *codesta* scena: che vergogna!

- **Quello**

Го означува лицето или предметот што е далеку од говорителот и слушателот:

Пр.: Dammi *quei* disegni, per favore.
*Quell'*albergo è molto costoso.
Ah, *quei* bei tempi!

Показната придавка *quello* пред именките се менува исто како и определениот член, па така ги имаме следните форми на показната придавка *quello*:

<i>quello</i> zaino	<i>quell'</i> attrice	<i>quelle</i> zanzare
<i>quel</i> gioco	<i>quegli</i> psicologi	<i>quell'</i> uva
<i>quell'</i> attore	<i>quei</i> fantasmi	<i>quelle</i> automobili

И оваа показна придавка, исто како и придавката *questo*, во говорниот јазик може да биде засилена со прилозите за место *lì, là*:

Пр.: *Quel* tipo *lì* è amico tuo?
Mi sembra più nuova *quella* macchina *là*.

Покрај наведените форми во италијанскиот јазик се среќаваат и следните форми на показните придавки:

- **Stesso / medesimo**

Станува збор за посебни форми на показните придавки што означуваат еднаквост меѓу лица или предмети:

Пр.: Abbiamo lo *stesso* diario.
Siamo nati proprio nel *medesimo* giorno.

Овие две форми на показните придавки кога се употребени по именката или заменката имаат засилувачка функција и ги заменуваат формите *proprio, persino, anche, addirittura*:

Пр.: In Manzoni *stesso* si trovano forme dialettali.
Tu *stesso* dovrai darmi ragione.
Il presidente *medesimo* si congratulò con loro.

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

Формата *medesimo* повеќе се користи во литературниот, книжевниот јазик и во повисокиот стил на изразување.

- **Tale / simile / siffatto**

Придавките *tale*, *simile* и *siffatto* се употребуваат со истото значење како и придавките *questo*, *codesto* и *quello*:

Пр.: A una *tale* domanda non ho saputo che cosa rispondere.
Un *simile* comportamento non lo immaginavo neppure.
Non saprò resistere a *siffatte* minacce.

3.2.2.3. Неопределени придавки (Aggettivi indefiniti)

За разлика од другите видови придавки што прецизно го определуваат квалитетот и квантитетот на именката на која се однесуваат, неопределените придавки во италијанскиот јазик не ги дефинираат со точност карактеристиките на именката, односно се употребуваат за да искажат неопределена количина или квалитетот на именката.

Пр.: Sul tetto della mia camera ci sono *tutti* i miei giocattoli.

Неопределените придавки се согласуваат во род и број со именката на која се однесуваат и се јавуваат во следните форми:

еднина		множина	
машки род	женски род	машки род	женски род
ogni	ogni	-	-
ciascuno	ciascuna	-	-
qualunque	qualunque	-	-
qualsiasi	qualsiasi	-	-
qualsivoglia	qualsivoglia	-	-
nessuno	nessuna	-	-
qualche	qualche	-	-
alcuno	alcuna	alcuni	alcune
taluno	taluna	taluni	talune
certuno	certuna	certuni	certune
certo	certa	certi	certe
tale	tale	tali	tali
poco	poca	pochi	poche
alquanto	alquanta	alquanti	alquante
parecchio	parecchia	parecchi	parecchie
molto	molta	molti	molte
tanto	tanta	tanti	tante
troppo	troppa	troppi	troppe
altrettanto	altrettanta	altrettanti	altrettante
tutto	tutta	tutti	tutte
altro	altra	altri	altre
diverso	diversa	diversi	diverse
vario	varia	vario	varie

- **Ogni** (секој) – означува севкупност од луѓе и предмети коишто се разгледуваат поединечно. Што се однесува до формата, таа е неменлива и се употребува само во еднина:

Пр.: *Ogni* uomo è mortale.
Ogni proposta verrà esaminata con attenzione.

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

Се јавува исто така и со дистрибутивно значење:

Пр.: *Ogni* tre mesi deve fare una visita di controllo.

- **Ciascuno** (секој) – има форма само за еднина, но посебна форма за машки и женски род. Што се однесува до значењето, синоним е со придавката *ogni*, но се користи многу поретко:

Пр.: *Ciascuna* copia è stata fermata.
Ciascuno scolaro riceve un libro.

Кај формата за машки род се бележи кратење пред согласка (освен s+согласка, z, pn, ps, gn, x, y), самогласка и дифтонг, додека кај формата за женски род се забележува елизија или губење на крајниот вокал пред именки кои започнуваат со вокал: *ciascun* cittadino, *ciascun* amico, *ciascun* uomo, *ciascun* `amica, *ciascun* `isola.

- **Qualunque** (кој било) – неменлива придавка. За разлика од претходните две придавки, оваа придавка може да биде претходена од членот или од некоја именка:

Пр.: Una *qualunque* domanda potrai fargliela.
Passami un libro *qualunque*.

Во случаи кога пред придавката *qualunque* стои некоја именка, значењето може да биде и потценувачко, навредливо:

Пр.: È una donna *qualunque*.

- **Qualsiasi / Qualsivoglia** (кој и да е) – неменливи се. Обично се употребуваат со именки во еднина. Кога се однесуваат на именки во множина, стојат зад именката:

Пр.: Sono a tua disposizione in *qualsiasi* momento.
Sono piatti di porcellana, non piatti *qualsiasi*.

- **Nessuno** (никој, ниеден) – се употребува само во реченици со негативно значење и има форми само за еднина. Во однос на графијата, важат истите правила како и кај придавката *ciascuno*:

Пр.: *Nessun* pericolo lo spaventava.

Може да се употреби заедно со негацијата *non* и тогаш стои по глаголот и може да се замени со придавката *alcuno*:

Пр.: *Non* abbiamo avuto *nessun* problema. / *Non* abbiamo avuto *alcun* problema.

Во прашални реченици оваа придавка добива потврдно значење и е синоним со *qualche*:

Пр.: Non è arrivato *nessun* pacco oggi? / È arrivato *qualche* pacco oggi?

- **Qualche** (некој, неколку) – оваа придавка е неменлива и означува мноштво од луѓе или предмети чиј број не е прецизно определен:

Пр.: Per le strade c`era solo *qualche* persona.

Оваа неопределена придавка може да се употреби и со други значења, како на пример: *uno* (Non trovo il libro, eppure in *qualche* parte l`avrò messo), *un certo* (È un`opera di *qualche* rilievo), *qualsiasi* (Una *qualche* soluzione si deve trovare).

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

- **Alcuno** (ниеден, неколку, некој) – најчесто се употребува во негативни реченици со значење на *nessuno*. Во потврдните реченици има значење на *qualche*. Што се однесува до согласувањето со именката, се согласува по род и број со истата. Во речениците со негативно значење се употребува само формата за еднина:

Пр. Non posso darti *alcun* aiuto. / Non posso darti *nessun* aiuto.

Mi occorre *alcun* foglio. / Mi occorre *qualche* foglio.

L`ha visto *alcuni* mesi fa. / L`ha visto *qualche* mese fa.

- **Certo** (некој) – во еднина најчесто се употребува заедно со формата на неопределениот член *un*. Има повеќе значења:

Пр.: Некој непознат: Ha telefonato *un certo* signor Rossi.

Некој/и: Esco con *certi* amici.

Засилување на значењето: Ho *certi* nervi!

Ублажување на значењето: Ha un *certo* talento.

Потценување: Mi è toccato di incontrare *certe* persone.

Забелешка: Формата *certo* се користи и како квалитативна придавка. Кога е неопределена придавка секогаш стои пред именката, а кога е употребена како квалитативна придавка стои зад именката: *certi ragazzi* (*alcuni ragazzi*), un ragazzo *certo* (un ragazzo *sicuro*).

- **Taluno / Certuno** (некој) – станува збор за два синонима од кои втората придавка се користи многу поретко. Најчесто се користат во множина со идентично значење на придавката *certo*, но се на повисок стил.

Пр.: È meglio non parlare di *talune / certune* persone.

- **Tale** (некој) – има една форма за множина и една форма за машки и женски род еднина. Во еднина најчесто се употребува заедно со формата на неопределениот член (*un tale* signore). Означува лице кое не може или не се сака да се идентификува попрецизно:

Пр.: C`è un *tale* signor Rossi che desidera parlarti.

Оваа неопределена придавка може да се употреби и во корелација со *quale* за да означи еднаквост, идентичност или голема сличност:

Пр.: È *tale quale* il padre.

- **Poco** (малку) – означува мала количина. Се согласува по род и број со именката на којашто се однесува:

Пр.: Mancano *pochi* minuti alla partenza.

- **Molto / Tanto** (многу) – означуваат голема количина и имаат спротивно значење од придавката *poco*. И овие придавки се согласуваат во род и број со именката на којашто се однесуваат:

Пр.: Mancano *molte* ragazze.

Abbiamo sprecato *tanto* tempo.

- **Alquanto / Parecchio** (доволно, прилично) – според значењето би можеле да ги сместиме помеѓу придавките *poco* и *molto*. Придавката *alquanto* се користи многу поретко и обично се заменува со придавките *parecchio*, *diverso*, *vario*. Придавката *parecchio* често се употребува и како синоним на придавката *molto*. Двете придавки се согласуваат по род и број со именката:

Пр.: C`erano *alquanti* bambini nel parco. / C`erano *parecchi* bambini nel parco.

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

In questo periodo abbiamo *parecchio* lavoro. / In questo periodo abbiamo *molto* lavoro.

- **Troppo** (премногу) – означува преголема количина и има две форми за еднина и две за множина:

Пр.: Non dovete mangiare *troppi* gelati.

- **Altrettanto** (исто толку) – изразува идентична, еднаква количина и се согласува по род и број со именката:

Пр.: Domani dovrò fare *altrettanti* compiti.

- **Tutto** (сиот, сите) – означува тоталност, целосност. По оваа придавка секогаш стојат формите на определениот член или формите на показните придавки:

Пр.: Ha parlato *tutto* il tempo.

Chi ti ha comprato *tutti* questi vestiti?

Во некои изрази придавката *tutto* не бара задолжителна употреба на определениот член по неа:

Пр.: L`ho cercato per *tutta* Roma.

È un regalo fatto di *tutto* cuore.

C`erano *tutti* e quattro i fratelli.

- **Altro** (уште, друг) – оваа придавка најчесто означува додадена неопределена количина или различност, а исто така ги има и следните значења: нов, претходен, следен. Се согласува по род и број со именката:

Пр.: Occorre *altro* sale.

Erano *altri* tempi.

Ho comprato un` *altra* auto.

È partito l` *altra* settimana.

Ci rivedremmo quest` *altro* anno.

- **Diverso / Vario** – (доста, многу) – овие придавки најчесто имаат квантитативно значење. Кога стојат пред некоја колективна именка или пред некоја именка во множина се синоними на придавките *alquanto*, *parecchio*, *molto*. Можат да се употребат и како квалитативни придавки. Се согласуваат во род и број со именката:

Пр.: Ho *diverse / varie* cose da dirti.

Во претходното поглавје споменавме дека само квалитативните придавки можат да се степенуваат. Но, степенувањето на придавките се среќава и кај некои од неопределените придавки, како, на пример, кај придавките *molto*, *poco* и *tanto*:

ПОЗИТИВ	КОМПАРАТИВ	СУПЕРЛАТИВ
molto	più	moltissimo
poco	meno	pochissimo
tanto	/	tantissimo

Пр. Ho comprato *più* dischi di te.

Ho comprato moltissimi dischi.

Ho *meno* pazienza di te.

Ho pochissima pazienza.

È avanzato *tantissimo* pane.

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

3.2.2.4. Прашални придавки (Aggettivi interrogativi)

Овие придавки се употребуваат за да се постави прашање во врска со квалитетот, идентитетот или квантитетот на именката на која се однесуваат. Во италијанскиот јазик се разликуваат следните форми:

еднина		множина	
машки род	женски род	машки род	женски род
che	che	che	che
quale	quale	quali	quali
quanto	quanta	quanti	quante

- **Che** (што, каков, кој) – неменлива придавка. Се употребува со исто значење како и придавката *quale* и за разлика од неа е многу позастапена во говорниот јазик:

Пр.: *Che lavoro fai?*
Che libri leggi?

- **Quale** (што, каков, кој) – има една форма за еднина (машки и женски род) и една форма за множина (машки и женски род). Се употребува за да се постави прашање во врска со квалитетот или со идентитетот. Во еднина може да се скрати во *qual*:

Пр.: *Quali intenzioni hai?*
In quale paese ti hanno trasferito?
Qual buon vento ti porta?

- **Quanto** (колку) – се согласува по род и број со именката на којашто се однесува. Се употребува за да се праша за количината на именката:

Пр.: *Quanto denaro hai speso?*
Quanti anni hai?

3.2.2.5. Извични придавки (Aggettivi esclamativi)

Формите на извичните придавки се идентични со оние на прашалните. Со извичните придавки најчесто се искажува некакво чудење или ненадејност во врска со идентитетот, квалитетот или квантитетот на именката:

Пр.: *In che stato ti sei ridotto!*
Che bella giornata!
Quale pazienza!
Quante chiacchiere ha detto!
Quanta gente!

3.2.2.6. Бројни придавки (Aggettivi numerali)

Во италијанскиот јазик за да се изрази концептот за број се употребуваат бројните придавки. Постојат повеќе видови на бројни придавки: основни или прости бројни придавки (gli aggettivi numerali cardinali), редни бројни придавки (gli aggettivi numerali ordinali), помножени бројни придавки (gli aggettivi numerali moltiplicativi), дробни бројни придавки (gli aggettivi numerali frazionari), распределени бројни придавки (gli aggettivi numerali distributivi) и колективни бројни придавки (gli aggettivi numerali collettivi).

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

3.2.2.6.1. Основни или прости бројни придавки

Означуваат точно определена бројна количина. Основните бројни придавки се безбројни и неменливи, освен бројот *uno* (во женски род *una*), како и *mille* (во множина *mila*): *un ragazzo*, *una ragazza*, *mille persone*, *cinquemila persone*.

Основните бројни придавки ги имаат следните карактеристики:

- Броевите што го содржат бројот *uno* можат да се скратат на следниот начин: *ventun anni*, *trentun giorni*, *ottantun righe*.
- Броевите што завршуваат на *-tre* треба да се акцентираат: *ventitré*, *trentatré*, *cinquantatré*.
- Десетките од дваесет па натаму, со броевите еден и осум се кратат: *ventuno*, *ventotto*, *sessantuno*, *sessantotto*.
- Крајниот вокал може да се испушти и во бројот *cento*: *centuno*, *centotto*.
- Броевите составени од повеќе елементи се пишуваат споено: *trentadue*, *duecento*. Броевите составени од *cento* и *mille* можат да се пишуваат и одвоено, со сврзникот *e* меѓу нив: *cento e uno*, *mille e due*. Во тој случај се согласуваат со именката: *cento e una pagina*.
- Броевите *milione* и *miliardo* употребени заедно со некој број се пишуваат одвоено: *due milioni*, *tre miliardi*. Станува збор за две именки, а не придавки. Формираат најнормално множина и се следени од предлогот *di*: *due milioni di euro*.
- Основните бројни придавки може да се пишуваат со броеви или со букви. Броеви се препорачуваат во научни и технички текстови или за означување датуми или страници од книга.
- Основните бројни придавки стојат пред именката (*una tragedia*), но може и зад неа *un segmento della lunghezza di cm 22*, најчесто во научно-технички текстови.

Овие бројни придавки се употребуваат во следните случаи:

- За означување на час и датум: *sono le (ore) nove*, *l'appuntamento è fissato per il giorno 20 di giugno*.

Забелешка: само за првиот ден од месецот се користи редниот број *primo*: *il primo maggio è la festa del lavoro*.

- Со општо, неопределено значење: *raccontami tutto in due parole (in poche parole)*

3.2.2.6.2. Редни бројни придавки

Го означуваат редот, местото што го зазема именката во една реченица. Се менуваат во род и број.

Редните броеви од еден до десет имаат посебна форма која потекнува од латинскиот јазик: *primo*, *secondo*, *terzo*, *quarto*, *quinto*, *sesto*, *settimo*, *ottavo*, *nono*, *decimo*. Сите останати, од единаесет па натаму, се формираат со додавање на суфиксот *-esimo* на основната бројна придавка: *undicesimo*, *dodicesimo*, *tredicesimo*, *ventesimo*, *centesimo*, *millesimo*, *tremillesimo*.

Редните бројни придавки може да се пишуваат со букви и со римски или арапски бројки: *primo/1°/I*, *secondo/2°/II*, *terzo/3°/III*...

Што се однесува до местоположбата, тие најчесто стојат пред именката, но можат да стојат и зад неа: *prima classe*, *quarto ragazzo*, *Paolo VI*, *capitolo nono*, *aula sesta*.

Се употребуваат во следните случаи:

- За означување на вековите: *V secolo*, *XVIII secolo*.
- Во функција на именки: *È stato promosso in terza (classe)*; *Abbiamo ascoltato la sesta di Bethoven (sinfonia)*.

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

3.2.2.6.3. Помножени бројни придавки

Означуваат колку пати една количина е поголема од некоја друга:

Пр.: A me una *doppia* porzione.

È necessaria una spesa *quadrupla* di quella prevista.

Овие бројни придавки, кога се употребени со определениот член имаат функција на именка:

Пр.: Dodici è *il doppio* di sei.

Помножени бројни придавки се и формите: *duplice*, *triplice*, *quadruplica* итн. Овие форми означуваат состав од два или повеќе елементи. Многу често во значење на помножена бројна придавка се користат и основните бројни придавки следени од *volte*: *cinque volte maggiore dell'altra*.

3.2.2.6.4. Дробни, распределени и колективни бројни придавки

За разлика од основните и редните бројни придавки, овие форми немаат речиси никогаш функција на придавка.

- **Дробни бројни придавки** – изразуваат еден или повеќе делови од една целина. Станува збор за именки. Се добиваат со спојување на основните бројни придавки со редните: *mezzo* (1/2), *un terzo* (1/3), *tre quarti* (3/4), *cinque dodicesimi* (5/12).

Формата *mezzo* може да се користи и како придавка: *mezzo litro*, *mezza porzione*. Се согласува по род и број со именката на којашто се однесува. Исто така се употребува и како замена и не се менува: *Mi piace questo vino. Comprò un litro e mezzo*.

- **Распределени бројни придавки** – го изразуваат начинот на кој се распоредени личностите или предметите. Станува збор за изрази: *ad uno ad uno*, *a due a due*, *a tre a tre*, *(uno) per uno*, *(due) per due*, *tre alla volta*, *quattro per ciascuno*, *ogni sei*.

Пр.: *Mettetevi in fila per due*.

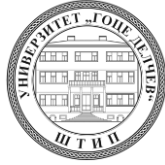
Sono entrati uno alla volta.

- **Колективни бројни придавки** – означуваат мноштво од луѓе или предмети. Најголем дел од нив се именки: *paio*, *coppia*, *decina*, *dozzina*, *ventina*, *trentina*, *centinaio*, *migliaio*. Некои од нив означуваат нешто приближно:

Пр.: *Ha una cinquantina d'anni*. (Околу 50 години.)

Во италијанскиот јазик се среќаваат и некои други колективни бројни придавки, како што се следните:

- Именки што означуваат период од две или повеќе години: *biennio*, *triennio*, *quadriennio*, *decennio*, *ventennio*.
- Именки што означуваат два или повеќе месеци: *bimestre*, *trimestre*, *quadrimestre*, *semestre*.
- Именки што означуваат музички состав од два, три, четири или повеќе изведувачи: *duetto* (*duo*), *trio*, *quartetto*, *quintetto*, *sestetto*.
- Термини кои се употребуваат во играта на лото и томбола: *ambo*, *terno*, *quaterna*, *cinquina*.
- Термини од метриката: *terzina*, *quartina*, *sestina*, *ottava*.

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

Од придавките се среќаваат формите *ambidue* и *entrambi/e*. Значењето на овие две придавки е „tutti e due“. Пред нив се употребуваат формите на определениот член кој оди заедно со именката: *entrambi gli occhi*, *entrambe le mani*, *ambidue gli amici*, *ambidue le sorelle*.

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

4. ЗАМЕНКАТА ВО ИТАЛИЈАНСКИОТ ЈАЗИК

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

Вовед

Заменката, исто како и останатите видови зборови, е многу важен елемент во јазикот. Доколку се обидеме да ги отстраниме заменките од една реченица или еден текст тие не би имале смисла. Нив можеме да ги замениме со соодветен збор меѓутоа во тој случај во реченицата или во текстот би имале многу повторувања, но од стилистичка гледна точка не звучат убаво.

Заменката е менлива граматичка категорија која се употребува на местото на именката за да се избегнат повторувања, како и за да поврзе различни делови од реченицата. Името го добива од латинскиот термин *pronomen* (*pro* = al posto di, *nomen* = nome) или збор што стои на местото на именката.

Заменката во италијанскиот јазик има повеќе функции:

- **Стилистичка функција** – заменката се употребува со цел да се избегнат повторувањата во реченицата:

Пр.: Ho comprato un vestito e l'ho regalato a Maria.

- **Деиктична функција** – заменката се употребува за да покаже некого или нешто:

Пр.: Dammi *questo*, non *quello*.

- **Синтаксичка функција** – заменката се употребува за да поврзе делови од реченицата. Учествува во создавањето на речениците:

Пр.: Ho visto il libro *che* è sul tavolo.

Заменката може да замени една именка (*Giovanni* è mio cugino e *gli* sono molto affezionata; Ho ricevuto una telefonata di Giorgio *che* mi ha fatto molto piacere.), една придавка (Oggi il tempo è buono, ma ieri non *lo* era; Tutti dicono che sei gentile, ma a me non *lo* sembri.), еден глагол (Vuoi giocare anche tu? – Sì, *lo* voglio.), друга заменка (Volevo usare i miei acquarelli, ma poi ho preso i tuoi, *che* sono più nuovi.) или една цела реченица (Come ha detto di chiamarsi? – Non *lo* ricordo più; Ho ricevuto una telefonata di Giorgio e *questo* mi ha fatto molto piacere.).

Во зависност од улогата и значењето кои ги имаат во реченицата заменките во италијанскиот јазик се делат на повеќе видови: лични (*pronomi personali*), присвојни (*pronomi possessivi*), показни (*pronomi dimostrativi*), неопределени (*pronomi indefiniti*), односни или релативни (*pronomi relativi*), прашални (*pronomi interrogativi*) и извични (*pronomi esclamativi*).

4.1. Лични заменки (*Pronomi personali*)

Личните заменки заменуваат име на лице, животно или предмет, или, пак, ја посочуваат личноста која зборува, личноста на која ѝ се зборува или личноста за која се зборува:

Пр.: *Tu mi* hai scritto una lettera.

Личните заменки имаат две главни функции во реченицата:

- **Деиктична функција** – заменката се однесува на лице или предмет кои се присутни во комуникацијата:

Пр.: *Tu* verrai con me, *voi* aspetterete qui.

Во горенаведениот пример може да се разбере на кого се однесуваат личните заменки *tu* и *voi* само доколку тие лица се присутни во комуникацијата.

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

- **Анафоричка функција** – заменката се однесува на лице или предмет кои претходно се спомнати во говорот:

Пр.: Marco è entrato di corsa nella stanza. Quando l'avevo visto l'ho chiamato.

Формите на личните заменки за прво и второ лице можат да имаат само деиктична функција, додека формите за трето лице можат да имаат и деиктична и анафоричка функција.

Личните заменки имаат посебни форми кои се однесуваат на подметот во реченицата и посебни форми кои се однесуваат на директниот или индиректниот предмет.

4.1.1. Лични заменки во функција на подмет (Pronomi personali soggetto)

Личните заменки во функција на подмет имаат за цел да го означат лицето кое го извршува дејството:

Пр.: *Lui* studia l'italiano.
Loro leggono un giornale.

Во италијанскиот јазик овие лични заменки имаат различни форми за еднина и за множина, а понекогаш и за машки и женски род:

Лични заменки во функција на подмет		
	еднина	множина
1 лице	io	noi
2 лице	tu	voi
3 лице машки род	lui (egli)/esso	loro (essi)
женски род	lei (ella)/essa	loro (esse)

За разлика од некои странски јазици во кои е задолжителна употребата на личните заменки во функција на подмет, во италијанскиот јазик тие можат да се испуштат од реченицата затоа што лицето кое го врши дејството го определува наставката на глаголот:

Пр.: Dormo. (Io) Parliamo l'italiano. (noi) Passeggiate. (Voi)

Личната замена би требало да се употребува секогаш кога станува збор за трето лице затоа што од формата на глаголот не може да го определиме родот на вршителот на дејството:

Пр.: *Lui* legge un libro. (maschile) *Lei* guarda la televisione. (femminile)
Essi leggono un libro. (maschile) *Esse* guardano la televisione. (femminile)

Задолжителна употреба на личната замена во функција на подмет имаме само во следните случаи:

- Кога глаголот има иста форма за повеќе различни лица:

Пр.: Ritengo che *tu* non sia all'altezza della situazione.
Penso che *lui* sia molto bravo in matematica.

- Кога треба посебно да се истакне вршителот на дејството:

Пр.: Siamo stati *noi* a telefonare alla Polizia.

- Кога треба да се направи спротивставување на два подмета:

Пр.: *Io* lavoro dalla mattina alla sera mentre *tu* ti diverti.

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

4.1.1.1. Некои карактеристики на личните заменки во функција на подмет

- **Io/Tu**

Личните заменки за прво и второ лице еднина можат да се заменат со формите *me/te* во извиците, поговорките и по глаголот *essere* или по *come* и *quanto*:

Пр.: Povero *me!* Beato *te!*
Tutti la pensano come *me* e *te*.
Lucia è più alta di *me*.
Se tu fossi *me*, non faresti così.
Sono contenta quanto/come *te*.

- **Lui/lei/loro**

Овие форми на личните заменки се употребуваат многу почесто од заменките *egli/ella/essi/esse*, особено во следните случаи:

- Кога се истакнува подметот во реченицата:

Пр.: L`ha detto *lui*.

- Кога заменката е во функција на предикат:

Пр.: Non sembra più *lui*.

- По *come/quanto/anche/neanche/neppure/nemmeno/pure*:

Пр.: Sei bravo come *loro*.
Anche *lui* era assente.

- Во извични реченици без глаголска форма:

Пр.: Contento *lui!*
Felici *loro!*

- **Esso/essa**

Овие две форми за трето лице еднина најчесто се користат за означување на животни или предмети во функција на подмет:

Пр.: Questo compito è molto importante. *Esso* dovrà essere fatto subito.
Ho cercato di prendere la gattina, ma *essa* è scappata.
Ho comprato una nuova giaca, ma *essa* mi è un po` stretta.

4.1.2. Лично-предметни заменки (Pronomi personali complemento)

Лично-предметните заменки во италијанскиот јазик се јавуваат во две форми: **нагласена форма (forma tonica o forte)** кога заменките имаат свој акцент и тогаш заменката добива посебно значење (Te la prendi sempre con *me*) и **ненагласена форма (forma atona o debole)** кога заменките немаат свој сопствен акцент (*Mi* disse: "Con lei sto volentieri, perché *le* voglio bene").

Лично-предметните заменки можат да имаат функција на директен или индиректен предмет, како и функција на некоја прилошка определба:

Пр.: Hanno salutato *noi*.

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

Vogliono *te*.
 Consegni questa lettera a *lui*.
 Ho dato i soldi a *te*.
 Gino verrà con *me*.
 Lui parla di *te*.

4.1.2.1. Форми на лично-предметни заменки

• Во функција на директен предмет

	нагласена форма		ненагласена форма	
	еднина	множина	еднина	множина
1 лице	me (мене)	noi (нас)	mi (ме)	ci (не)
2 лице	te (тебе)	voi (вас)	ti (те)	vi (ве)
3 лице машки род	lui (него)	loro/essi (нив)	lo (го)	li (ги)
женски род	lei (неа)	loro/esse (нив)	la (ја)	le (ги)
повратна	sé (себе)	sé (себе)	si (се)	si (се)

• Во функција на индиректен предмет

	нагласена форма		ненагласена форма	
	еднина	множина	еднина	множина
1 лице	a me (мене)	a noi (нам)	mi (ми)	ci (ни)
2 лице	a te (тебе)	a voi (вам)	ti (ти)	vi (ви)
3 лице машки род	a lui (нему)	a loro/a essi (ним)	gli (му)	gli (им)
женски род	a lei (нејзе)	a loro/a esse (ним)	le (и)	gli (им)
повратна	a sé (себе)	a sé (себе)	si (си)	si (си)

• Во функција на прилошка определба

Формите на личните заменки во функција на некоја прилошка определба се образуваат со кој било предлог пред нагласената форма на лично-предметната заменка: *di me, con te, per lui, da noi, a loro* итн.

Нагласените форми на лично-предметните заменки се задолжителни доколку заменката има функција на која било прилошка определба, додека, пак, во функција на директен или индиректен објект нивната употреба не е задолжителна, односно можат да се користат и ненагласените форми:

Пр.: Tutti parlano *di te*.
 Gino verrà *con me*.
 Avevano aspettato *me* per partire. / *Mi* avevano aspettato per partire.
 Ho dato i soldi *a Marco*. / *Gli* ho dato i soldi.

Формите *esso/essa/essi/esse* можат да се употребат само за предмети и животни во функција на некоја прилошка определба:

Пр.: L'aereo è il mezzo più veloce: *con esso* è facile raggiungere paesi lontani.

Многу често нагласените форми на овие заменки можат да се засилат со придавката *stesso*:

Пр.: *Voi stessi* pensate sempre bene.
 Non sono contento di *me stesso*.

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

Ненагласените форми можат да се употребат само во функција на директен (complemento oggetto diretto) или на индиректен предмет (complemento di termine):

Пр.: *Mi ha raccontato tutto.*

Mi chiamano.

Овие форми на лично-предметните заменки не можат да стојат самостојно во реченицата, односно без глагол.

Што се однесува до местоположбата на ненагласените форми на лично-предметните заменки тие обично стојат пред глаголот и се нарекуваат **проклитики**:

Пр.: *Mi ha mandato un fax.*

Gli hanno raccontato una bugia.

Во некои случаи можат да стојат и зад глаголот, се спојуваат со него и се нарекуваат **енклитики**. Како енклитики ги среќаваме во следните случаи:

- Со инфинитивната форма на глаголот: *Sei venuto per parlar*mi*?*
- Со некои од модалните глаголи: *Non posso aiutar*ti*.*

Ако по модалниот глагол следат два глагола во инфинитив, постојат три можности за употреба на заменката: *Devo poter far*lo**; *Devo poter*lo* fare*; *Lo devo poter fare*.

- Со неодредениот начин герунд или глаголски прилог: *Conoscendo*lo* meglio, imparerai a stimarlo.*
- Со заповедниот начин: *Leggi*mi* questa lettera!*

Со негативната форма за второ лице еднина заменката може да стои пред и зад глаголот: *Non muovet*ti*!* *Non *ti* muovere!*

Во трето лице еднина се удвојува согласката на следните заменки: *mi, ti, lo, la, li, le, ci, vi* (*dacci, fallo, dammi*).

- Со минатиот партицип (participio passato) во функција на придавка: *La merce consegnat*ami* è arrivata.*
- Со прилогот *ecco*: *Eccom*i* pronto; Eccov*i* finalmente.*

4.1.3. Употреба на формите **lo, ci(vi), ne**

• **LO**

Формата *lo* освен што се користи како лично-предметна замена за трето лице еднина, се употребува и за да замени една цела реченица:

Пр.: *La nostra squadra vincerà sicuramente. – Chi *lo* dice?*

Заменката *lo* во овој пример има неутрална функција и се употребува во значење на *ciò* (тоа). Со ваква функција се јавува и кога заменува една придавка:

Пр.: *Si crede bella ma non *lo* è.*

• **CI/VI**

Овие две форми се користат како синоними, со таа разлика што формата *vi* е застарена или архаична форма која сè помалку се употребува. Заменките *ci* или *vi* ги користиме и во следните случаи:

- Со значење на прилог за место:

Пр.: *Ci passo tutti i giorni. (ci = per questo/quel luogo)*

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

C'è qualche posto libero? (ci = in questo/quel luogo)

- Како показни заменки, најчесто со неутрално значење:

Пр.: Non *ci* capisco nulla. (ci = di ciò)

Ci puoi contare. (ci = su ciò)

Non *ci* faccio niente. (ci = con ciò)

- Засилувачка функција:

Пр.: In questa casa non *ci* si può vivere!

Con certa gente non *ci* parlo neppure.

- **NE**

Ненагласената форма на оваа лична замена се употребува во следните случаи:

- Со значење на прилог за место:

Пр.: Sei stato in ufficio? – Sì, *ne* torno ora. (ne = di lì/là)

- Со предлозите *di/da* и лична или показна замена (*di lui/lei, da lui/lei/loro, di questo, da questo*):

Пр.: È una faccenda poco chiara e io non *ne* voglio sapere niente. (ne = di questo)

Ho un amico in quella città, ma da tempo non *ne* ho più notizie. (ne = di lui)

- Се однесува на цела реченица со значење на *di ciò*:

Пр.: Credi che lui abbia detto la verità? – *Ne* dubito.

4.1.4. Комбинирани заменки на ненагласените форми (Forme accoppiate di pronomi atoni)

Кај комбинираниите заменки доаѓа до спојување на ненагласените форми за индиректен предмет со ненагласените форми за директен предмет. При тоа се добиваат следните форми:

	lo	la	li	le	ne
mi	me lo	me la	me li	me le	me ne
ti	te lo	te la	te li	te le	te ne
si	se lo	se la	se li	se le	se ne
gli	glielo	gliela	glieli	glielle	gliene
ci	ce lo	ce la	ce li	ce le	ce ne
vi	ve lo	ve la	ve li	ve le	ve ne

При спојувањето на овие две форми настануваат некои фонетски промени. Заменките *mi, ti, si, ci, vi* го менуваат вокалот *i* во *e*, и во комбинација со заменките *lo, la, li, le, ne* се пишуваат одвоено: *mi + lo = me lo; ti + la = te la*. Заменката *gli* во комбинација со заменките *lo, la, li, le, ne* ги дава следните форми: *glielo, gliela, glieli, glielle, gliene*.

Комбинираниите заменки обично стојат пред глаголот:

Пр.: *Glielo* dico.

Te lo regalo con piacere.

Но исто така можат да се сретнат и зад глаголот и тоа во следните случаи:

- Со инфинитивната форма на глаголот: *Pensavo di dirtelo*.
- Со глаголскиот прилог: *Promettendoglielo, non potresti più tirarti indietro*.

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

- Со заповедниот начин: *Diteglielo*.
- Со негативната форма за второ лице еднина овие заменки можат да стојат и пред и зад глаголот: *Non darglielo! Non glielo dare!*
- Со прилогот *ecco*: *Eccoglielo!*

Со модалните глаголи овие заменки можат да стојат или пред модалниот глагол или по инфинитивот со кој се пишуваат споено:

Пр.: *Glielo voglio regalare.*
Voglio regalarglielo.

4.1.5. Лични заменки за обраќање (**Pronomi allocutivi o pronomi di cortesia**)

Во италијанскиот јазик некои од формите на личните заменки во функција на подмет се користат за формално и неформално обраќање кон некоја личност. Така, на пример, формите *tu* и *voi* се употребуваат за неформално обраќање кон една односно повеќе личности:

Пр.: *Tu sei molto gentile.*
Voi siete molto gentili.

Формите *Lei* и *Loro* се користат за учтиво или формално обраќање кон една односно повеќе личности:

Пр.: *Lei è una persona molto generosa.*
Loro sono molto generosi.

Во почетокот формата *voi* се користела за учтиво обраќање кон некого. Подоцна била заменета со формата *ella*, а денес сè повеќе се користи формата *Lei* доколку се обраќаме учтиво кон една личност. Формата *voi* се среќава во бирократскиот јазик и доколку се обраќаме кон повеќе личности.

Во функција на директен или индиректен предмет за учтиво обраќање ги користиме формите *La* и *Le*:

Пр.: *La prego di telefonarmi.*
Le porgo distinti saluti.

4.1.6. Повратни заменки (**Pronomi riflessivi**)

Повратните заменки го означуваат лицето кое го извршува дејството и секогаш се однесуваат на подметот во реченицата. Се употребуваат кога дејството се врши врз самиот подмет.

Пр.: *Mario si lava.*
Ci sentiamo stanchi.

Формите на повратните заменки се следните:

	еднина	множина
1 лице	mi	ci
2 лице	ti	vi
3 лице	si	si
	sé	sé, loro

За трето лице еднина и множина се употребува и нагласената форма *sé* која се користи во функција на директен и индиректен предмет, како и со значење на која било прилошка определба.

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

Пр.: L'egoista ama soltanto sé. (директен предмет)
L'egoista pensa soltanto a sé. (индиректен предмет)
L'egoista parla soltanto di sé. (прилошка определба)

Во множина кога пред заменката стојат предлозите *tra*, *fra*, и предлошкиот израз *in mezzo a*, наместо *sé* се користи формата *loro*:

Пр.: Le suore parlano soltanto *tra loro*.

Многу често повратната заменка *sé* е засилена со формите *stesso (stessi)* и *medesimo (medesimi)*. Во тој случај се губи акцентот од заменката *sé*:

Пр.: L'egoista ama soltanto *se stesso*, pensa soltanto a *se medesimo* e parla sempre di *se stesso*.

4.2. Присвојни заменки (Pronomi possessivi)

Присвојните заменки имаат идентични форми како и присвојните придавки, но за разлика од нив, што стојат секогаш до именката, присвојните заменки ја заменуваат истата.

Формите на присвојните заменки се: *il mio, il tuo, il suo, il nostro, il vostro, il loro*. Се согласуваат во род и број со именката што ја заменуваат и секогаш се претходени од определениот член или предлог со член:

Пр.: Il vostro bambino e *il nostro* non vanno d'accordo.
La mia casa ricorda un po' *la sua*.
Mia madre è più giovane *della tua*.

Во функција на присвојни заменки за јавуваат и формите *il proprio* и *l'altrui*:

Пр.: Vi ho portato i documenti: ognuno venga a prendere *il proprio*.
Soffro non della mia infelicità ma *dell'altrui*.

Присвојната заменка може да има и функција на именка:

- *il mio, il tuo, il suo* ецс. = ciò che mi/ti/gli appartiene.

Пр.: Non voglio niente *del tuo*.
Vivono *del loro*.

- *i miei, i tuoi, i suoi* ецс. = i familiari, i genitori, i parenti più stretti, gli amici, i compagni, gli alleati.

Пр.: Vivo con *i miei*.
Salutami *i tuoi*.
Arrivano *i nostri*.

- *dalla mia, dalla tua, dalla sua* ецс. (со глаголите essere, avere, stare, tenere) = una parte

Пр.: Anche lui ora è *dalla mia*.

- *una delle mie, una delle tue, una delle sue* ецс. (со глаголите fare, combinare, dire, essere) = sciocchezze.

Пр.: Ne ho fatta *una delle mie*.

- *la mia, la tua, la sua* ецс. (со глаголот dire) = opinione

Пр.: Anch'io ho il diritto di dire *la mia*.

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

- *alla mia, alla tua, alla sua* ecc. (nei brindisi) = salute

Пр.: Su, beviamo: *alla vostra!*

- *stare sulle sue* = non dare confidenza

Пр.: È un tipo che sta sempre *sulle sue*.

Некои лингвисти не се согласуваат со вбројувањето на посесивните форми во групата на заменки затоа што тие не ја заменуваат именката, туку именката се подразбира. Затоа овие форми ги вбројуваат во групата на поименчени присвојни придавки (aggettivi possessivi sostantivati).

Пр.: Mio figlio è più studioso *del tuo*. (се подразбира именката *figlio*)

4.3. Показни заменки (Pronomi dimostrativi)

Показните заменки служат за да ги посочат лицата и предметите кои ги заменуваат. Основните форми на показните заменки се следните: *questo, codesto, quello*. Заменката *questo* го покажува лицето или предметот кои се блиску до говорителот, заменката *quello*, пак, го посочува лицето или предметот кои се блиску до слушателот, додека формата *codesto* се однесува на лица и предмети кои се далеку од говорителот и слушателот:

Пр.: *Questa* è mia moglie.

Quelli sono i vostri posti.

Codesta è una scusa bella e buona.

Показните заменки можат да се засилат со прилозите за место *qui/qua* или *lì/là*:

Пр.: *Questo qui* è il mio quaderno.

Il direttore è *quello là*.

Заменките *questo/codesto/quello* во машки род еднина може да имаат неутрално значење на *questa cosa, codesta cosa, quella cosa* (ова, тоа, она):

Пр.: *Questo* mi dispiace. (= *questa cosa*)

Ricorda *quello* che ti ho detto. (= *quella cosa*)

Во италијанскиот јазик постојат и други форми кои се користат во функција на показни заменки. Станува збор за следните форми:

- **Stesso/medesimo** – овие две форми на показните заменки се идентични со формите на показните придавки и исто така означуваат идентичност, еднаквост:

Пр.: Gli insegnanti sono *gli stessi* dell'anno scorso.

Sei sempre *la stessa/la medesima*.

- **Tale** – оваа показна заменка се употребува во значење на „*quella persona*“ (онаа личност):

Пр.: Lui è *il tale* che ti cercava.

- **Questi/quegli** – овие показни заменки никогаш немаат функција на придавка. Се употребуваат само во машки род еднина во функција на подмет. *Questi* се однесува на некое лице во близина, а *quegli* на лице кое е далеку:

Пр.: Carlo e Giovanni sono gemelli: *questi* è biondo, *quegli* invece è bruno.

Во практика овие показни заменки се заменуваат со формите *questo/quello*.

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

- **Costui/costei/costoro** – се однесуваат само на лица. Понекогаш имаат негативна нијанса во значењето. Се употребуваат во значење на подмет и предмет:

Пр.: Chi è *costui*? (= questo)
Chi ha detto a *costei* di entrare? (= questa)

- **Colui/colei/coloro** – овие форми означуваат лица кои се далеку од оној кој зборува и слуша и се употребуваат повеќе во комбинација со односните заменки *che/il quale/la quale*. Во практика се заменуваат со формите *quello, quella, quelli, chi*:

Пр.: *Colui che* arriverà in ritardo non sarà ammesso alla riunione. (= Chi)
La madre è *colei che* ti è sempre vicina. (= Quella)

- **Ciò, lo, ne, ci** – овие форми се неменливи и означуваат *questa/quella cosa*:

Пр.: *Ciò* non mi interessa: te *lo* ripeto per l'ultima volta e ora *ne* sono proprio stufo.
Più *ci* penso e più mi arrabbio.

4.4. Неопределени заменки (Pronomi indefiniti)

Неопределените заменки го означуваат квалитетот или квантитетот на лицата или предметите на кои се однесуваат на еден општ, неодреден начин. Некои од овие заменки имаат иста форма како и неоопределените придавки: *alcuno, nessuno, taluno, certuno, certo, ciascuno, altro, tale, troppo, parecchio, molto, poco, tutto, tanto, alquanto, altrettanto, diverso, vario*.

Само како замена се користат следните форми: *uno, qualcuno, ognuno, chiunque, chicchesia, qualcosa, alcunché, checché, checchesia, niente, nulla, altri*.

Пр.: A Natale *nessuno* mi ha fatto gli auguri.
Ciascuno deve portare un numero sulla propria maglietta.
Parecchi sono già andati al lavoro.
Non mi resta più *nulla*.
Ho visto *uno* che leggeva.

4.4.1. Некои карактеристики на неоопределените заменки

- **Uno/a** – означува некоја неодредена личност, нешто општо, без притоа да го прецизира идентитетот на истата:

Пр.: È venuto *uno* a cercarti.
Ho incontrato *una* che ti conosce.

Оваа замена многу често се јавува со безлично значење:

Пр.: In certe situazioni *uno* non sa come comportarsi.

Во корелација со заменката *altro* може да означува лице или предмет, пред неа стои секогаш определен член, а може да се употреби и во множина (*uni*):

Пр.: Scegli o l'*uno* o l'*altro*.
Gli *uni* dicono di sì, *gli altri* di no.

Во изразите *l'un l'altro* и *l'uno con l'altro* заменката изразува реципрочитет:

Пр.: Si amavano *l'un l'altro*. (= a vicenda)

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

Заменката *uno* може да има и распределено значење во изразот *ad uno ad uno* (separatamente, uno per volta, uno dopo l'altro).

- **Qualcuno/a** (ретко **qualcheduno/a**) – означува некоја неодредена количина на лица или предмети:

Пр.: Solo *qualcuno* riuscì a salvarsi.
Conosci *qualcuna* delle sue amiche?

Во некои изрази се употребува како именка во значење на *una persona importante*:

Пр.: Spero di diventare *qualcuno*.

Формата *qualcheduno* се користи ретко, само во Регионот Тоскана.

- **Alcuno/a/le** – се користи и во потврдни и во негативни реченици, но во негативните реченици се користат само формите за еднина:

Пр.: Non si vede *alcuno*.
Alcuni sono d'accordo, altri no.

- **Ognuno/a, ciascuno/a** (ретко **ciascheduno/a**) – изразуваат некоја неодредена целина на луѓе или предмети:

Пр.: *Ognuno* è responsabile delle proprie azioni.

Во изрази со партитивно или распределено значење повеќе се користи формата *ciascuno*:

Пр.: *Ciascuna* delle candidate ha superato l'esame.
Il nonno ha regalato ai nipoti 10 euro *ciascuno*.

- **Chiunque** – има исто значење како и неодредената придавка *qualunque* и означува 'која било личност':

Пр.: Lo capirebbe *chiunque*.

- **Chicchessia** – се однесува само на лице во еднина. Има исто значење како и заменката *chiunque*, а во негативни реченици е синоним со *nessuno*:

Пр.: Sono pronto a ripeterlo a *chicchessia*.

- **Qualcosa** – оваа замена претставува скратена форма од *qualche cosa*. Означува еден или неколку предмети:

Пр.: Posso fare *qualcosa* per te?

Во разговорниот јазик заменката *qualcosa* се употребува за да го засили значењето на придавката и задолжително е следена од предлогот *di*:

Пр.: È *qualcosa di bello* quel bambino.

Кога е употребена во функција на именка има значење на *un non so che*:

Пр.: C'è *un qualcosa* che non mi conviene.

- **Alcunché** – Најчесто се користи во негативни реченици со значење на *niente/nulla*:

Пр.: Non s'interessa di *alcunché*.

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

- **Checché** – оваа замена многу ретко се користи. Се однесува и на подметот и на директниот предмет, но само кога станува збор за предмети:

Пр.: Partirò *hecché* succeda. (= qualunque cosa succeda)

- **Checchessia** – се користи многу ретко во значење на *qualsiasi cosa*:

Пр.: Si accontenta di *hecchessia*.

Во негативни реченици има значење на *niente/nulla*:

Пр.: Non vuole mai accettare *hecchessia*.

- **Niente/nulla** – овие две замени имаат значење на *nessuna cosa* и се користат со негативно значење. Кога стојат пред глаголот се употребуваат без друга негација, а доколку се зад глаголот одат во комбинација со негацијата *non*:

Пр.: *Nulla* è stato ancora deciso.

Non gli va bene niente.

Овие замени можат да се јават и со значење на *una cosa di poco conto*:

Пр.: Si arrabbia per *niente*.

Во прашални реченици и во индиректните прашања имаат позитивно значење:

Пр.: Vuoi *niente*? (= qualcosa)

Non so se hai *niente* in contrario. (= qualcosa)

Кога се претходени од членот имаат функција на именка:

Пр.: Basta *un niente* per renderlo felice.

Исто така можат да имаат и функција на прилог:

Пр.: Non me ne importa *niente*.

Во елиптични реченици имаат функција на придавка:

Пр.: *Niente paura!* (= nessuna paura)

- **Altro/al/ie** – оваа замена има значење на *altra persona/cosa*. Често се употребува и во корелација со *uno* и *alcuni*:

Пр.: Se non lo farai tu, lo farà un *altro*.

Во машки род еднина и без членот има значење на *altra cosa*:

Пр.: Desidera *altro*?

- **Altri** – се користи многу ретко, најчесто во книжевниот јазик во значење на *un'altra persona, qualcun'altro*:

Пр.: Non io, *altri* afferma questo.

- **Tale/i** – кога пред заменката *tale* стои неопределениот член има значење на *una certa persona, uno*:

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

Пр.: C'è *un tale* che chiede di te.

Кога, пак, пред оваа замена стои *quello* означува некое лице кое веќе е споменато или познато:

Пр.: È tornato *quel tale* di ieri a cercarti.

4.5. Релативни или односни замени (Pronomi relativi)

Релативните или односни замени имаат функција да ја заменат именката или да поврзат две реченици:

Пр.: Ho visto tuo padre *che* andava versocasa.

Формите на релативните замени во италијанскиот јазик се следните:

- **CHE** – оваа замена има неменлива форма и се однесува и на машки и на женски род еднина и множина. Се употребува како подмет и како директен предмет и се однесува и на лица и на предмети. Може да се замени со формата *quale*:

Пр.: La matematica è una materia *che* m'interessa molto.

Ho conosciuto un avvocato *che* sa il fatto suo.

Ti dirò una cosa *che* non sai.

Puoi prestarmi i libri *che* hai letto?

За индиректен предмет како и за другите прилошки определби се користат формите *cui* или *il quale*:

Пр.: Il film *di cui/del quale* ti ho parlato mi è piaciuto molto.

Во говорниот јазик се користи формата *che* во функција на индиректен предмет или некоја прилошка определба. Најчесто станува збор за *che* во функција на прилошка определба за време:

Пр.: Il giorno *che/in cui* ci siamo incontrati.

Исто така, односната замена *che* може да замени и една цела реченица и тогаш има неутрално значење (*la qual cosa*) и најчесто е претходена од определениот член *il* и предлог со член:

Пр.: Voglio smettere di fumare, *il che* non è facile.

- **CUI** – и оваа релативна замена има неменлива форма и се однесува и на машки и на женски род еднина и множина. Се користи само како индиректен предмет или некоја прилошка определба и пред неа секогаш стои некој прост предлог без член. Никогаш нема функција на подмет или директен предмет. Може да се замени со формите *il quale*, *la quale*, *i quali*, *le quali* претходени од предлог и член:

Пр.: Il problema *di cui/del quale* discutiamo è molto serio.

La casa *in cui/nella quale* abito è spaziosa.

Оваа односна замена не е претходена од прост предлог само во два случаи:

- Во функција на индиректен предмет:

Пр.: La faccenda *cui/a cui* ti riferisci non m'interessa.

- Кога е меѓу определен член и именка. Во овие примери заменката добива присвојно значење:

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

Пр.: Mario è un soldato *il cui* coraggio è straordinario.

Заменката *cui* се употребува и со неутрално значење во изразот *per cui* (= per la qual cosa) и се однесува на претходната реченица:

Пр.: Non m'intendo di motori, *per cui* è meglio che io stia zitto.

- **IL QUALE, LA QUALE, I QUALI, LE QUALI** – оваа релативна замена може да се употребува и како подмет и како директен предмет и како некоја прилошка определба:

Пр.: Seduto sulla panchina c'era un vecchio, *il quale/che* leggeva il giornale.

Ho incontrato il figlio di Teresa *il quale/che* abita a Milano.

I paesini, *nei quali/in cui* siamo stati, erano molto caratteristici.

Кога заменката *quale* се употребува во функција на индиректен предмет или на некоја прилошка определба секогаш е претходена од предлог и член. Во некои случаи, иако може да се замени со заменката *che*, се претпочита употребата на формата *quale* за да се избегнат недоразбирања или, пак, за да се избегнат повторувања:

Пр.: Ho parlato con il figlio della signora, *il quale* abita vicino a noi.

Ho saputo che Marco, *il quale* non mi ha ancora detto niente, ha deciso di non venire al mio matrimonio.

4.5.1. Двојните заменки „Chi“, „Quanto“ (I Pronomi doppi „Chi“, „Quanto“)

Двојните заменки се составени од една показна и една релативна замена.

- **CHI** – оваа замена се однесува само на живи суштества, неменлива е и се употребува само во еднина. Заменката *chi* се нарекува двојна замена затоа што има функција на две различни заменки: на показна замена (*colui, quello, colei, quella*) или на неопределена замена (*qualcuno, uno, qualcuna, una*) од една страна, и на релативна замена (*che, il quale, la quale*) од друга страна:

Пр.: *Chi* studia è promosso. (*chi* = *colui che*)

C'è *chi* crede ancora alla befana. (*chi* = *qualcuno che*)

За множина се употребуваат сложените форми *coloro che, alcuni che*:

Пр.: *Coloro che* studiano sono promossi.

Ci sono *alcuni che* credono ancora alla befana.

Во некои случаи се употребува како синоним за *chiunque*:

Пр.: L'ingresso è gratuito, può entrare *chi* vuole.

- **QUANTO** – оваа замена има истовремено функција на показна и на релативна замена. Во еднина се употребува со неутрално значење. Се однесува само на предмети и одговара на (*tutto*) *quello che, (tutto) ciò che*:

Пр.: Farò *quanto* è possibile.

Per *quanto* mi riguarda, sono d'accordo.

Во множина се користат формите *quanti* и *quante* кои се однесуваат и на лица и на предмети и одговараат на (*tutti*) *quelli che, (tutte) quelle che*:

Пр.: La festa è riservata a *quanti* hanno ricevuto l'invito.

Dammene *quante* ti pare.

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

- **CHIUNQUE** – оваа замена е неменлива и по неа речиси секогаш се употребува глагол во еднина во конјунктив. Се однесува на лица и одговара на *colui che, tutti quelli che, coloro che*:

Пр.: *Chiunque* lo voglia può partecipare alla gara.

- **DOVE (OVE), DONDE (ONDE), DOVUNQUE** – станува збор за прилози за место кои имаат функција на релативна замена кога поврзуваат две реченици. Одговараат на *in cui, da cui*:

Пр.: Il paese *dove* sono nato. (= in cui)

Формите *ove, onde* и *donde* се употребуваат во книжевниот јазик.

4.6. Прашални и извични заменки (Pronomi interrogativi ed esclamativi)

Прашалните и извичните заменки имаат идентични форми: *chi, che, quale, quanto*. Како прашални заменки се употребуваат и во директни и во индиректни прашања и можат да имаат функција на подмет или предмет. Формата *chi* е неменлива и означува лица или живи суштества. Формата *che* е исто така неменлива и се однесува само на предмети во значење на *qualche cosa*. Во италијанскиот јазик се користат и формите *che cosa* или само *cosa*. *Quale* се однесува и на лица и на предмети и се јавува во две форми, една за еднина и една за множина. Заменката *quanto* се менува во род и број и се однесува и на лица и на предмети и се користи за да се праша во врска со количината:

Пр.: *Chi* è venuto?

Chi sono quelle persone?

Che è successo?

Che cosa vuoi?

Cosa fai?

Quale dei tuoi amici ti è più simpatico?

Non so *quali* scegliere.

Quanto mancherà alla partenza?

Сите горенаведени форми се употребуваат и како извични заменки:

Пр.: A *chi* lo dici!

Che vedo!

Caspita, *quanti* sono!

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

БИБЛИОГРАФИЈА

1. Китановски Н. & Маца, М. (1997). Италијанска граматика. Скопје: Еуроклиент.
2. Dardano, M. & Trifone, P. (1997). La nuova grammatica della lingua italiana. Bologna: Zanichelli.
3. Franzi, T. & Damele, S. (2001). Nuovo fare italiano. Milano: Archimede edizioni.
4. Latino, A. & Muscolino, M. (2005). Una grammatica italiana per tutti 1. Roma: Edilingua.
5. Latino, A. & Muscolino, M. (2005). Una grammatica italiana per tutti 2. Roma: Edilingua.
6. Nocchi, S. & Tartaglione, R. (2009). Grammatica avanzata della lingua italiana. Con esercizi. Firenze: Alma edizioni.
7. Patota, G. (2003). Grammatica di riferimento della lingua italiana per stranieri. Firenze: Le Monnier.
8. Sensini, M. (2004). Le parole, le regole, i testi. Milano: Arnoldo Mondadori Scuola.
9. Serafini, M.T. (2008). L'italiano in viaggio. Dalla parola al testo. Milano: Bompiani per la scuola.
10. Serianni, L. (2005). Grammatica italiana: italiano comune e lingua letteraria. Torino: Utet Libreria.

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

БИОГРАФСКИ ПОДАТОЦИ

Весна Коцева е родена во Кочани, 1981 година. Студиите по италијански јазик и книжевност и постдипломските студии од областа на италијанската лингвистика ги завршува на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје. На истиот Факултет во 2017 г. ја брани докторската дисертација на тема „Имплицитно поучување на граматиката на италијанскиот јазик како странски преку имплементација на активности за обработка на инпут“. Коцева има објавено трудови од областа на методиката на наставата по странски јазик и романистиката во голем број домашни и меѓународни списанија. Работи како професор, преведувач, а од 2008 година е вработена на Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип.

Надица Негриевска е родена во Скопје, 1981 година. Студиите по италијански јазик и книжевност и постдипломските студии од областа на италијанската лингвистика ги завршува на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје. На истиот Факултет во 2019 г. ја брани докторската дисертација на тема „Семантиката на простите предлози во италијанскиот јазик и нивните можни еквиваленти во македонскиот јазик“. Негриевска има објавено трудови од областа на романистиката во голем број домашни и меѓународни списанија. Работи како професор и преведувач, а од 2012 година е вработена на Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип.

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП